

RÉVÉSZ ESZTER

TEXTIL STRUKTÚRÁK ÉPÍTETT TEREKBE

A TEXTIL ÉS A TÉR VISZONYÁNAK ÉRTELMEZÉSE

A BEFOGADÓ ASPEKTUSÁBÓL

TÉMAVEZETŐ: HARMATI HEDVIG DLA

MOHOLY-NAGY MŰVÉSZETI EGYETEM, DOKTORI ISKOLA

BUDAPEST

2017

TARTALOMJEGYZÉK

TÉZISEK	1
THESES	3
 1 BEVEZETÉS	5
 2 TÉR	8
2.1.TÉRÉRZÉKELÉS	10
2.3.1.LÁTÁS	12
2.3.2.TAPINTÁS	13
2.3.3.HALLÁS	14
2.3.4.TÉRFELFOGÁS, MOZGÁS, KINETIKA	15
 3 TEXTIL	16
3.1.TEXTIL VISZONYA A TÉRHEZ	17
3.1.1.LÁTÁS	17
3.1.2.HALLÁS	20
3.1.3.MOZGÁS/INTERAKCIÓ	22
3.1.4.TAPINTÁS	25
3.2.TRADÍCIÓ A TEXTILBEN	27
3.2.1.MINTA	29
 4 MESTERMŰ: ÚJRAÉRTELMEZETT TRADÍCIÓ	34
4.1.TAPINTÁS	35
4.2. SZEDETTEK SZŐTTESEK	37
4.3. A TRADICIONÁLIS MINTÁZAT	41
4.4.TERVEZÉS	44
4.5.KIVITELEZÉS	52
4.6.ÚJRAÉRTELMEZETT TRADÍCIÓ	58
 5 OKTATÁSI TAPASZTALAT	64
 6 BEFEJEZÉS	70

EREDETISÉGI NYILATKOZAT	73
ÖNÉLETRAJZ	75
BIBLIOGRÁFIA	79
INTERNETES FORRÁS	81
KÉPMELLÉKLET	83
KÉPJEGYZÉK	89

TÉZISEK

1. A tér érzékelése összetett folyamat

Egy adott tér érzékelése a saját testünk érzékelésével kezdődik, a folyamat során ez lesz a viszonyítási pont, melyhez képest meghatározzuk a minket körülvevő teret. A tér érzékelésénél a befogadó több érzékszervét használja egy időben. A látás, hallás, mozgás és tapintás mind információval szolgál arról a közegről, melyben az ember mozog.

2. Tér, mint befogadó közeg

A textil és a tér viszonya két irányból is megközelíthető. Az első esetben az épített tér befogadja a textilt, amely különböző módokon kapcsolódhat hozzá. A textil reflektál a tér adottságaira és sokszor tagolja azt valamilyen módon. Ebben az esetben a textil léptéke megnő, ami lehetőséget kínál a befogadó számára, hogy maga is az alkotás részévé váljon.

3. A textil maga is képes térélményt nyújtani

A textil és a tér viszonyának második aspektusa az, melyben a textil nem csak tagolja a teret, hanem maga alakítja is azt. Ez többnyire az alkalmazott technika határainak kitolásával vagy a lépték megnövelésével válik elérhetővé. A textília felülete kimozdul a síkból, aminek hatására plasztikai értékei kerülnek a középpontba.

4. A tradíció jelen van a kortárs textilben

A kortárs textil több szinten foglalkozik a tradíció témájával, de az alkotók legtöbbször a technika és a minta irányából közelítik meg ezt a területet. A tradicionális technikákat néhol egy az egyben alkalmazzák, néhol pedig ötvözik a modern technika adta lehetőségekkel. A mintázathoz többnyire új technológiát vagy az eredetitől eltérő színt rendelnek, de minden esetben aktualizálják a kortárs közeg elvárásainak megfelelően.

5. A mintázat a tradicionális textil egyik fontos aspektusa

A textil tradíciója megközelíthető az alapanyag, a technika, a struktúra, a színhasználat és a mintázat irányából egyaránt. A mintázat az alapanyaghoz és a technikához hasonlóan képes a lokális információ hordozására. Azonban a motívum az, mellyel a legerősebb az emocionális kötődés a befogadóban és leginkább jellemzi egy-egy kultúra sajátosságait.

6. A tapintás szorosan kapcsolódik a textilhez

Magzat korban a hallás mellet a tapintás révén szerzünk információt a környezetünkről mielőtt látásunk tökéletessé válna. A vizualitás később vezető szerepet tölt be az érzékelésben, azonban a textilek megismeréséhez elengedhetetlenül fontos a tapintás. Az anyag karaktere, esése, súlya, rugalmassága és a felület tulajdonságai nem érzékelhetőek kizárólag a látás útján, meg kell tapintani a textilt, hogy teljes képet kapjunk róla.

7. A mintázat alakíthatja a textil felületének plasztikai értékét

A mintázat a felületi dekorativitáson és a tartalmi kommunikáción túl képes az anyag szerkezetének alakítására is. A plasztikus textilek sok esetben alapvető geometriai mintázattal operálnak, de megfigyelhető organikus mintaalakítás is. Minden esetben szoros a kapcsolat az anyag felülete és szerkezete között, amely a térbe mozdítja a textilt.

THESES

1. Perception of space is a complex process

Perception of a given space starts with feeling our body and by the process it becomes the point of reference to which we define the space around us. When perceiving space receivers use all their sense-organs simultaneously. Vision, hearing, motion and touching all provide information about the medium in which someone is present.

2. Space as receptive medium

There is a two-way approach to the relation of textile and space. On the one hand the built space receives the textile which can connect to it in various ways. The textile reflects to the makings of space and often arranges it in certain ways. In this case the scale of the textile grows which offers a possibility for the receiver to become part of it.

3. The textile itself can also offer space experience

Another aspect of the relation of textile and space wherein textile not only arranges the space but shapes it on its own. This can be made possible by pushing the limits of applied techniques or by enlarging the scaling. The surface of the textile moves out from 2D and as an effect it is centered on its plastic values.

4. Tradition is present in contemporary textile

Contemporary textile engages with the theme of tradition in many ways but most of the time designers approach it from the perspective of technique and pattern. Sometimes the traditional technique is applied, sometimes amalgamated with the possibilities of modern techniques. Mostly new technology or diverse-from-the-original color is rendered to the pattern but in all cases actualized to the expectations of contemporary media.

5. Pattern is an important aspect of traditional textile

The tradition of textile could be approached from the perspective of raw material, pattern, technique, structure and the usage of colors alike. The pattern - similar to raw material and technique - is capable to carry local information. Nevertheless it is the motif which has the strongest emotional bond in the receiver and can best characterize the peculiarities of different cultures.

6. Touching is closely tied to textile

Touching is one of our first senses which evolves and helps us gain information of the environment around us before our vision develops adequately. Later, visibility takes its lead role in sensation, however, touching is indispensable for the cognition of textiles. The character of the material, its drape, weight, elasticity and the attributes of the surface cannot be felt by vision to its entirety, the textile has to be touched to get the full picture.

7. The pattern can shape the statuesque value of the textile's surface

The pattern – besides its superficial decorativity and content communication - is capable to form the texture of the material. Sculpturesque textiles often operate with basic geometric pattern but organic pattern shaping can be observed too. In all cases there is a close connection between the surface of the material and its texture which moves the textile in 3D.

1 BEVEZETÉS

A textil iránti érdeklődés már gyerekkorom óta folyamatosan jelen van az életemben. Vidéken nőttem fel, ahol a kertünkben megtalálhatóak voltak olyan eszközök, melyeket a nagyszüleim generációja az általuk készített textilek előállítására használt. Nagymamám még maga szőtte az általa használt anyagokat és engem is már egészen fiatalon vonzott, hogy saját magam hozzak létre dolgokat, amihez a különböző textil technikák (kötés, szövés, nemezelés, horgolás, csomózás) elsajátítása olyan eszköztárat adott a kezembe, melyre a mai napig támaszkodhatok. Az anyagkészítés szeretete végigkísért egész életemben, immár húsz éve foglalkozom textillel. A középiskolában biztos alapokat kaptam és ezt később továbbfejlesztettem. Az egyetemi évek alatt elkezdtem érdeklődni a textil síkból való kimozdításának lehetősége iránt, és már az egyetemi diplomamunkámban azt vizsgáltam, hogyan tudom a kétdimenziós mintákat kimozdítani a térbe a felület megmunkálásán (vágás, hajtás, karcolás) keresztül. Itt alapvetően síklapokkal dolgoztam, melyek aztán az általam alkotott rendszerek mentén kimozdultak a térbe. A tér vizsgálata végigkísérte ezeket az éveket, hol inspirációként, hol pedig befogadó közegként tekintettem az épített terekre. Nagyon izgalmas számomra, ahogyan a tér kontextust teremt a textil számára és egyben benne is rejlik abban. Épp ezért a doktori iskolában eltöltött évek alatt már azt próbáltam meg feltérképezni, hogy milyen viszonyban áll egymással a textil és a tér. Mindezt a befogadó aspektusából vizsgáltam, hiszen az érzékelés fontos szerepet játszik a tér és a textil befogadásában egyaránt. A doktori kutatásom alatt az oktatói visszajelzések megerősítettek abban, hogy ez egy abszolút releváns téma, épp ezért kezdtem el mélyrehatóbban foglalkozni a textil, a tér és a befogadó viszonyával.

A doktori értekezésemben olyan kérdésekre keresem a választ, mint: Mi határozza meg a textilt? Milyen viszonyban van egymással a tér, a textil és a befogadó? A belső terekben található alkotások milyen érzékekre hatnak? Hogyan képes a textil maga is teret létrehozni? A tradíció milyen vetületei lelhetőek fel a textilen? Milyen szerepe van ma a tradíciónak az életünkben? Hogyan ültethető át a tradíció a 21. századba?

A textilt alapvetően négy tényező határozza meg: a technika, az alapanyag, a mintázat és a szín. Az alkalmazott technika (kötés, szövés, csomózás stb.) felépíti és definiálja a textília szerkezetét, az alapvető tulajdonságait (rugalmasság, sűrűség, esés, stb.) és a felhasználható alapanyagot. Az

alapanyag, kijelöli a funkciót, a végleges felhasználás lehetséges módjait. A mintázat és a színhasználat definiálja a kulturális közeget, plusz tartalmad adhat a textilnek, amely ezen a csatornán keresztül is kommunikál.

A tér két aspektusból közelíthető meg: befogadó közegként, amely helyet ad a textilnek és a textil által létrehozott térélmény felől. A tér magában hordozza a befogadás, a behatárolás és a ki-rekesztés fogalmait. Az ember egyaránt lehet alkotója és befogadója a térnek. A szemlélő a tér érzékelésének folyamatán keresztül – látás, tapintás, hallás és mozgás – képes az őt befogadó tér érzékelésére és a textil felfedezésére. Az értekezésemben a textilt a tér érzékelésénél szerepet játszó érzékeken keresztül mutatom be. A textil térhez fűződő viszonyát olyan alkotásokon keresztül vizsgáltam, melyek egy épített téren belül maguk is teret hoznak létre. Ezen alkotások egy része magával a szállal operál, míg a többség valamilyen tradicionális textilképző (szövés, horgolás, hálókészítés, kötés stb.) eljárással készült. Ezzel párhuzamosan foglalkoztam a tradíció témakörével is, mely folyamatosan jelen volt a doktori kutatásaim során. A textil tradíciója több nézőpontból is megközelíthető; az alapanyag, a struktúra, a szín és a minta mind lehetséges vizsgálódási pontokat kínálnak ehhez a témához. A doktori értekezésem során elsősorban a technika és a mintázat aspektusából tanulmányoztam olyan alkotásokat, melyek köthetőek a tradícióhoz. A minta felől közelítve olyan tervezői munkákat mutatok be, melyek a textil tradíció újragondolásának eredményei. Ezeken keresztül látható, hogy egyes tervezők milyen válaszokat adnak a tradíció kortárs adaptálásának problematikájára. A mesterművemmel saját megoldási javaslatokat is teszek a kutatásaim és a doktori évek alatt szerzett tapasztalataim alapján arra, hogyan ültethető át a tradíció a 21. századba.

A mesterművemben a textilt meghatározó tényezők közül két elem áll a középpontban: a minta és a struktúra. A tradíció itt a magyar szedetttes szőttések motívumain keresztül elevenedik meg. A folyamat során azt vizsgáltam, hogy tervezőként milyen módon tudom megközelíteni ezt a témát. Azt a pluszt kerestem, aminek segítségével a saját népi kultúránk elemei áttemelhetőek a mai korba. A minta és a felület érzékelése kulcsfontosságú volt számomra, hiszen egy régi motívum tartalma ma már nem olvasható, de lehet olyan vetülete, ami kellőképpen izgalmas számunkra is. A plasztikusságra olyan lehetőségként tekintek, amely kielégíti az emberek alapvető igényét a tapintásra. Ahhoz, hogy az általam tervezett textilek teljes mértékben befogadhatóak legyenek a látásnak és a tapintásnak együttesen van szerepe az érzékelés során. A mesterművemben a gyári

kivitelezéssel más olvasatot szeretnék adni a hagyományosan kézzel készült textileknek. Azáltal, hogy az anyagokat emberek helyett gépek szövik a mintázat elveszíti pusztán díszítő funkcióját – mivel az időigényes kézimunka kiváltásával a teljes felületen megjelenhetnek a minták – és alkalmassá válik arra, hogy a felület aktív alakítójává váljon. A kortárs technológia alkalmazása ebben az esetben lehetőséget teremt a tradíció adaptálására, ugyanis eszközként használva általa visszacsempészhető valami, amitől talán pont a technológiai fejlődés révén távolodtunk el. A digitalizáció hatására átalakulóban van az életünk, befolyásolja a társas érintkezést, a fogyasztási szokásokat és egyszerre juttatja sok információhoz és egyben szigeteli el az embert. A képernyők egyre szorosabban kapcsolódnak hozzánk és olyan helyzeteket teremtenek, melyekben fizikailag már nem vagyunk jelen, mely azonban megfoszt minket egy fontos dologtól: a tapintás örömétől.

A mesterművemmel arra szeretnék rávilágítani, hogy a tradíciónk számos izgalmas dolgot őriz, amit érdemes átörökíteni a jelenbe. Véleményem szerint gyökereink meghatároznak bennünket. Kerülhetünk időben és térben távol attól a helytől, ahol felnőttünk és azoktól az emberektől, akikkel életünk korai szakaszát töltöttük, de ezek a helyek és emberek akaratlanul is nyomot hagytak bennünk. A családomban a mai napig vannak olyanok, akik növénytermesztéssel foglalkoznak. Míg a nagyszüleim a túlélést biztosították ezzel, addig a későbbi generációknál ez már tudatos választás volt. Én már hosszú ideje városban élek és egy teljesen más területen tevékenykedem. Látszólag nagyon messze kerültem ettől a világtól, mégis lehet közös pontot találni a két terület között és ez nem más, mint az alkotó erő. A befektetett munka, a tudás és kitartás mindkét esetben meghozza a gyümölcsét. Nem gondolom, hogy a múltban kell élnünk, viszont találhatunk értékeket benne, melyek hasznunkra válhatnak a jelenben. Textiltervezőként lenyűgözőnek tartom akár a saját, akár más kultúrák tradicionális textiljeit. Az elhivatottság, a technikai tudás, az aprólékoság, a – részletekre is kiterjedő – koncentrált figyelem, mellyel egy-egy darabot elkészítettek képes megérinteni. A motívumok, melyeket használtak a rendszerek, ahogyan felépítettek egy mintát a mai napig tanulsággal szolgálhatnak a tervezésnél.

2 TÉR

A tér rendkívül komplex, meghatározásához elengedhetetlen szempontrendszereket felállítani, ugyanakkor egy épített tér esetében a felhasználó sokszor nincs is tudatában annak, hogy mennyire összetett rendszerrel találkozik. Ha az épület ellátja a funkcióját, rendeltetését, nem kelt zavart a befogadóban. A befogadás, a tér érzékelése többnyire nem tudatos, míg a tervezés, a tér megalkotása annál inkább.

A tér fogalma nehezen definiálható, mely részben abból fakad, hogy nincs leszűkítve a jelentése. Emiatt az egymástól eltérő területeken, tudományokban, a hétköznapi nyelvben használva más-más jelentéssel bír, továbbá szociális, esztétikai, földrajzi, politikai vetülete is van. A térérzékelés elméletének kialakulásához az optika, a kísérleti pszichológia, az érzékelés pszichológia és az esztétika tapasztalati egyaránt hozzájárultak. A különböző megközelítési módok (szobrászat, építészet, filozófia stb.) más szemszögből vizsgálják és határozzák meg a teret, de vannak szempontok, melyek hasonlóak: a tér határai, a térben lévő tárgyak meghatározása, elhelyezkedése, tér és tárgy valamint tér és ember viszonya. A következőkben olyan elméleteket vetek össze, melyek az építészet és a plasztika felől közelítve határozzák meg a teret.

Moravánszky Ákos az építészet aspektusából közelíti meg a tér fogalmát és arra mutat rá, hogy a különböző nyelvekben kétféle jelentés tartománya van: a dolgok közötti intervallum (latin, angol, francia) és a szabadrá tett hely (német). A magyarban mindkét jelentés előfordul. Az építészetben a tér fogalma pátozzsal párosul, mert az építészet lényegeként tekintenek rá. Az építészeti térről a tér érzékelés folyamatának vizsgálata kapcsán kezdtek el beszélni. A térérzékelésénél a belső/mentális térképzet és a külső térérzékelés összekapcsolódik, egymást kiegészíti.¹

Ankerl Géza a teret az építészeti nyelv legkisebb elemének tekinti. Az építészet szó használatát egyfajta kettősség jellemzi; jelöli a tevékenységet, a konstrukciót és a szándékot, amiért az építmény létrejön. Ankerl szerint ez nem más, mint, hogy az épület képes-e arra, hogy embereket fogadjon be. Számára az építészeti tér véges, mérhető és többes. Meghatározásánál nem az alkotásból indul ki, hanem annak érzékeléséből. Az alkotott tér pontos, mérhető paraméterekkel rendelkezik, érzékelt mérete nem egyezik feltétlenül a ténylegessel. Az ember az első térélményét az

1 Moravánszky Ákos, M. György Katalin (2007): A tér. Kritikai antológia. Építészetelmélet a 20. században, Budapest, TERC Budapest, 8-39.

anyaméhben szerzi, a méh formájának és nagyságának változásait máshogyan érzékeli fejlődése során.²

Adolf Hildebradt német szobrász olvasatában a tér egységes, folytonos, határtalan, benne rejlik a mozgás lehetősége. A teret a vízhez hasonlítja, melybe tárgyakat süllyesztve testek határolhatóak el, miközben a víztömeg érzetre összefüggő marad.³

Martin Heidegger A művészet és a tér című írásában a plasztika, a plasztikai test és a tér viszonyát vizsgálja. A plasztika létrejötte elhatárolással történik, behatárolja és kirekeszti a teret, amiben elfoglalja a helyét. Heidegger felveti annak a kérdését, hogy a művészet és a tudományok által különböző módon értékelt és feldolgozott tér ugyanaz maradhat-e? Illetve, hogy a fizikai-technikai térfelfogás az egyetlen objektív, amihez képest a művészeti- és a mindennapi élet tere szubjektív lenyomata a térnek? Arra a következtetésre jut, hogy a tér önmagára vezethető vissza, minden sajátosságának a forrása. A tér, ami befogadja a tárgyat, melynek térfogata körülfogja, és ami fel lép a térfogatok között a fizikai-technikai tér származéka. Heidegger meglátása szerint: „A hely mindenkor egy tájékat nyit meg, miközben a dolgokat, mint összetartozókat benn gyűjti egybe.”⁴Kérdéses, hogy a hely csupán az elhelyezett dolgok eredményeként jön létre vagy maguk a dolgok a helyek. Ebből következik, hogy a tér nem eleve adott, hanem a helyek működésén keresztül jön létre.⁵

Az épített térre olyan befogadó közegként tekintek, mely rendeltetésétől függően számos funkciót képes ellátni; teret biztosít tárgyakkal, eseményeknek és felhasználóknak, magán viseli az építője kézjegyét, a kulturális közeg- és az adott kor lenyomatát egyaránt. Az épített tér elszigetel, lehatárol valamit valamihez képest, kirekeszt és benntart. A térhez – legyen az építészeti vagy plasztikai, szorosan kapcsolódik egy cselekvés: a térérzékelés, melynek során a befogadó feltérképezi és megéli azt. Az épített tér témáját elsősorban a felhasználó, a befogadó aspektusából vizsgáltam, a térérzékelés folyamatára és az azt meghatározó tényezőkre fókuszáltam. A szemlélő

2 Ankerl Géza(1991): Építészet és kommunikáció, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 57.

3 Adolf Hildebradt (1910): A forma problémája a képzőművészetben, Budapest, Athenaeum

4 Heidegger, Martin (1994): A művészet és a tér, In „...költőien lakozik az ember...”: válogatott írások. Szerk.: Pongrácz Tibor, Budapest: T-TWINS Kiadó, Szeged: Pompeji Alapítvány, 215.

5 Heidegger, Martin (1994): A művészet és a tér, In „...költőien lakozik az ember...”: válogatott írások. Szerk.: Pongrácz Tibor, Budapest: T-TWINS Kiadó, Szeged: Pompeji Alapítvány, 211–218.

érezkszerveire, az őt befolyásoló belső tapasztalatokra és az őt érő külső hatásokra. Az emberek többsége emberek által teremtett környezetben él, ami eleve egy szelektáló folyamat eredménye. Így módon a tapasztalás nem tekinthető biztos vonatkoztatási alapnak, mert mindig ember alakította körülmények között megy végbe.

2.1. TÉRÉRZÉKELÉS

A tér érzékelésénél elsőként az ember magát érzékeli, a saját teste terét, amihez viszonyít minden rajta kívül eső teret. Tehát a tér érzékelése és önmagunk érzékelése összefügg, a környezet érzékelése során kapunk képet önmagunkról. Az érzékelés a fizikai valóság lenyomata a tudatban, amit az kiegészíthet a korábbi tapasztalatoktól függően. Az érzékelés tanulási folyamat is egyben, melynek során keletkezett tapasztalatok hatással lesznek az érzékelésre. Életünk legkorábbi szakaszán a taktilis érzékelés a meghatározó, már az anyaméh terét is a tapintás és a mozgás révén érzékeljük. Később, csecsemőként is ezek az érzékek dominálnak, amíg a látás elég fejlett nem lesz. Aztán az információk nagy részét már látással szerezzük meg, a terek is egyre nagyobbak lesznek és a tapintás fokozatosan visszaszorul a látással szemben. A kultúra, amiben felnő egy gyermek, érzékelési sémákat ad és a környezet, amit érzékel, egyben meghatározza a saját magáról kialakított képét is.

Edward T. Hall amerikai antropológus és kultúraközi kutató két kategóriába sorolja az emberi érzékszerveket:

1. távolságérzékelők: távoli tárgyak vizsgálata (szem, fül, orr)
2. közvetlen érzékelők: testközelben lévő tárgyak vizsgálata (bőr, hártyák, izmok)

A taktilis érzékelés a legkorábban a látás a legkésőbb kialakult érzék evolúciós szempontból. A szem a leghatékonyabb az információgyűjtésben, míg a hallás 6-7 méteres körzetben hatékony, 30-35 méterre egyirányú kommunikáció folytatható. A szem 100 méteres távolságból is sok információt szerez, 1,5 km-es távolságból még fenntartható emberi kapcsolat. A vizuális információ a legkonkrétabb, de a kommunikáció egyik legősibb, legfontosabb közege a szag, ami elsősorban a kapcsolatteremtés eszköze. A térérzékelésnek az érzékelhető dolgokon kívül az is fontos része, amit ki akarunk szűrni belőle. Ennek a szelektálásnak kultúránként eltérőek lehetnek a szempontrendszerei, és a hangsúly eltolódhat. A kultúrák rájuk jellemző érzékelési sémákat alakítanak ki.⁶

6 Edward T. Hall (1987): Rejtett dimenziók, Budapest, Háttér Kiadó, 62-73.

August Schmarsow a mű hatásának forrását a szemlélő testi érzeteiből eredezteti. Az építészet a külvilággal való kapcsolat anyagi kifejezése. A tértudat a test tudatból ered és a tapintással kezdődik. A tapasztalás nem tekinthető vonatkozási alapnak, mert mindig mesterséges, ember alakította körülmények között zajlik. Az ember képes arra, hogy kiterjessze a szervezetének hatóképességét. Például: a számítógép az agy, a kerék a lábak kiterjesztése. A nyelv a tapasztalást terjeszti ki időben és térben, az írás a nyelv hatóképességét terjeszti ki. Az emberi evolúció áttevődik a test síkjáról a hatóképesség kiterjesztésének síkjára. Új dimenziót teremtve ezzel, a kulturális dimenziót. Az ember maga teremti a teljes világot, melyben él. Ezáltal maga határozza meg, hogy mivé fejlődjék.⁷

Theodor Lipps német filozófus, aki pszichológiai esztétikával foglalkozott, az ő központi témája a beleérzés volt, mely szerint az észlelő érzelmei kivetülnek az észlelt tárgyra. A beleérzés számára az érzékelés általános elve is, melyet mechanikus- és szimbolikus értelmezésekre oszt fel. Párhuzamot von az építészeti tér és a test tere között, hisz mindkettő kiterjed különböző irányokban, minden pillanatban, fizikai és esztétikai jellemzői vannak egyszerre. A tér egysége akkor is megmarad, ha határait kitolva a tér kibővül, hiszen a kiterjedés lehetősége benne van a térben, melynek a behatárolás ellene hat. A tárgyat körülvevő tér, annak a térnek a folytatása, amit a tárgy kitölt, tehát a tárggyal megegyező tér. A térben élő dolgok a saját életüket élik, de egy időben részt vesznek a tér általános életében is.⁸

Pogány Frigyes fontos szempontnak tartja a szemlélőre gyakorolt hatások figyelembevételét a tér vizsgálatának esetében. A művészi téralakítás eredményeként létrejött alkotás észlelése annak fizikai tulajdonságai nyomán alakul a szemlélőben. A fizikai valóság érzékelése kapcsán a tudatban érzetek, érzelmek, gondolattársítások keletkeznek, melyek együttesen alakítják ki a végleges képet. A tudat a bejövő információkat rendszerezi, kiegészíti, amennyiben egyértelmű utalásokat kap. A térhatást érzelmi tényezőnek tekinti, ami akkor lép fel, ha a szemlélő meghatározott viszonyba kerül az alkotással. A térhatáshoz fontos, hogy a szemlélő része legyen a térnek. A külső valóság és a tudatban létrejövő élmény viszonyát kutatja, hogy miként egészül ki és milyen lélektani folyamatot indít el a szemlélőben. Pogány az építészeti térhatásokat a tudattalan, ösztönös

7 Moravánszky Ákos, M. György Katalin (2007): A tér. Kritikai antológia. Építészetelmélet a 20. században, Budapest, TERC Budapest, 15-18.

8 Moravánszky Ákos, M. György Katalin (2007): A tér. Kritikai antológia. Építészetelmélet a 20. században, Budapest, TERC Budapest, 65-71.

emberi cselekvéseken keresztül próbálja megérteni, feltérképezni. Abból indul ki, hogy a tudatos cselekvések részfolyamatai nem igénylik a tudat ellenőrzését, mivel begyakoroltak, hasznosak és célszerűek. Ezek a tevékenységek az elemi igényekhez alkalmazkodnak, ilyen igény a tájékozódás, mely egyet jelent a környezet észlelésével. A környezetünkről érzékszerveink segítségével tájékozódunk, a tárgyak formáját, tulajdonságait, térbeli elhelyezkedésüket érzékeink alapján észleljük. Az észlelés során a különböző érzékek összekapcsolódnak és kiegészítik egymást. A tájékozódás folyamatában a látás a legmeghatározóbb, míg a többi érzék általában csupán alátámasztja, kiegészíti az optikai észleleteket, melynek eredménye a helyzetérzés, amit a látás biztosít. Ha a környező tér megfoghatóbb, zártabb a szemlélőben térérzet lép fel, amit a tér különböző tulajdonságai érzelmekkel gazdagíthatnak, megadva ezzel a térhatást.⁹

2.3.1.LÁTÁS

Az érzékek között a látás alakult ki legkésőbb a fejlődés során, ez a legbonyolultabb érzékünk. A legtöbb adatot szolgáltatja, a legnagyobb hatókörben és a leggyorsabban. Látás közben összegezzük tapasztalatainkat, tanulunk, a tanultak pedig visszahatnak a látásmódra és ez a tapasztalat módosítja az érzékelést. A vizuális mező a retinán épül fel, folyamatosan változó fényalakzatokból, ebből alakul ki a saját vizuális világ. A térben mozgó ember idegrendszere által felfogott információkkal stabilizálhatja vizuális világát. A látás aktív folyamat, meg kell tanulni 'látni', hiszen a környezet észlelése során az ingerek összessége alakítja a teljes képet és a legtöbb esetben a vizuális inger a legerősebb, de nem kizárólagos.

Ankerl Géza az optikai teret az építészet nyelvezete szempontjából központi jelentőségűnek tartja. A fény forrása, terjedése, visszaverődése befolyásolja az érzékelést, hisz az optikai tér a fényt visszaverő burkolófelületek alapján határozza meg. Hasonlóan az akusztikai térhez, a minden hullámot elnyelő vagy visszaverő felület megakadályozza a tér felfogását.

Az optikai tér felület megmunkálásának jellemző komponensei: a fény, a felület, térhelyzet és a szín. A fényvisszaverődés függ a felület fényelnyelési fokától és a fényerősségtől. Ha a visszavert fénynyaláb szabályos, akkor tükröződő-, ha szétszórt, akkor matt a felület. A felületi mattságot a felületi egyenetlenség mértéke befolyásolja, melyen található pigmentek szelektálják a visszaverődő fény hullámhosszát, ezáltal a felület színét. A fény hiánya épp úgy kiemelhet dolgokat, mint

9 Moravánszky Ákos, M. György Katalin (2007): A tér. Kritikai antológia. Építészetelmélet a 20. században, Budapest, TERC Budapest, 171-179.

az irányított világítás. A figyelmet magára vonják a fényvel kiemelt részek, de ehhez valami más háttérbe kell szorítani. Ugyanakkor a sötétség egyaránt teremthet meghitt, titokzatos légkört és lehet a félelemkeltés és büntetés eszköze is. A fényviszonyok fontos szerepet játszanak a színek érzékelésében is. A színek közvetlen érzelmi hatást keltenek, általuk befolyásolható a felület távolságának, világosságának, kiterjedésének érzékelése (a vörös közel hozza, a liláskék eltávolítja a felületeket, míg a kék nagyobb kiterjedést ad). A fény-árnyék hatások a homorúság-domborúság és a távolság érzékelésére hatnak, ezáltal a tükröződő felület nagyobbak tűnik, és a tükröződés csökkenti a fény színének telítettségét.¹⁰

2.3.2. TAPINTÁS

Hall olvasatában a látási- és tapintási térérzékelés összekapcsolódik. A felületeket csaknem kizárólag tapintással érzékeljük és csakis korábbi, konkrét tapintási élményeink alapján tudjuk érzékelni. Érzékeink közül a tapintás a legszemélyesebb, hiszen az ember térérzékelése összefügg önmaga érzékelésével. Az önmagáról alkotott nem tudatos képe egy mesterséges környezet érzékeléséből származik, amelyben az én tudat látási, kinesztetikus, tapintási és hő érzékelési aspektusból tevődik össze, melynek fejlődését a környezet segítheti vagy gátolhatja.¹¹

Batár Attila rávilágít, hogy az érintés a külvilággal való kapcsolatteremtés egyik formája, mivel a látvány tapintási ingert is kivált, a néző a látottakat tapintással szeretné ellenőrizni. A tapintási inger megnöveli az anyagok iránti érzékenységet, de a látvány és a tapintás nem mindig egybehangzó, és általában a tapintással szereshető teljes bizonyosság. A kézen kívül a láb és teljes bőrfelület is közvetít a térről. A láb elsősorban a padló burkolatok milyenségét, a bőr a hőt, nedvességet is érzékel.¹²

Ankerl haptikai tér fogalmával foglalkozik, mely az építészeti nyelvezet harmadik érzékeléses térfajtája. (haptika= teljes testburkolatunk által érzékel mechanikai és hőmérsékleti benyomások) Ahhoz, hogy egy tér érzékelhető legyen haptikailag a burkolófelületnek szilárdabb halmazállapotúnak kell lennie a teret kitöltő közegnél. A haptikai tér érintés vagy eldobott tárgy visszapattanásán keresztül érzékelhető. A tapintásnál az érzékelhető alsó határ 2 milliméter. Az érintéses észlelés

10 Ankerl Géza(1991): Építészet és kommunikáció, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 74-90.

11 Edward T. Hall (1987): Rejtett dimenziók, Budapest, Háttér Kiadó, 74-89.

12 Batár Attila (2005): Láthatatlan építészet, Budapest, Ab Ovo Kiadó, 157-185.

a burkolófelület által sugárzott hő és a felületrészek által okozott fájdalom egészíti ki, míg a haptikai tér jelentőségét fokozza, hogy az első érzékeléses térnek (az anyaméhnek) a leglényegesebb jellemzője.¹³

2.3.3.HALLÁS

Ahogy a tárgyak mennyisége, zsúfoltsága képes a teret beszűkíteni, úgy a hangok is képesek megtölteni a teret. A szabadon szálló hang által nagyméretűnek érzékelhető a tér, de egyre több és erősebb hanghatására beszűkül.

Batár úgy véli, hogy a zene környezetet teremt, általa kizárható a zavaró külvilág, az otthonosság érzése akár az utcán is velünk lehet. Környezetünk egyre zajosabb, fontos kérdés lett a kellemetlen hanghatások kiiktatása, mely megoldható a zaj forrásának semlegesítésével (hangelnyelő autópályák mellett), vagy háttérzenével (irodákban, szállodákban, kávézókban), de a zárt térben lévő vízésés is hatásos lehet. A hangok megváltoztatják a környezetről kialakított véleményünket.¹⁴

Ankerl elmélete szerint az akusztikai teret a zárt hangvisszaverő felület formája, nagysága és hangvisszaverő mértéke határozza meg. Például: a hangelnyelés foka okozhat térillúziót, egy hangvisszaverődéstől mentes akusztikai tér felfoghatatlan. A hangvisszaverődés feltétele a tér kitöltő közege és az elhatároló felület halmazállapota közötti különbség és az akusztikai tér geometriájának felfogása a teret borító burkolófelület hangvisszaverésén alapul. A teret a burkolófelületekről érkező hangok időeltolódásával lehet mérni.¹⁵

2.3.4.TÉRFELFOGÁS, MOZGÁS, KINETIKA

A kineztezia a helyváltoztatás, a mozgás idegek által közvetített érzékelése. Amikor megmozdul valaki egy térben érzi, hogy a talaj sima, vagy hepehupás, hogy sík vagy emelkedik. A teret mozgás során térképezi fel a szemlélő, lábával és szemével együttesen bejárva azt. Batár rámutat, hogy az építészet egyszerre korlátozza az embert mozgásában és kényszeríti mozgásra. A mozgás részben megszabott, részben pedig választáson alapul. A labirintus esetében például a mozgás megha-

13 Ankerl Géza (1991): Építészet és kommunikáció, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 90-93.

14 Batár Attila (2005): Láthatatlan építészet, Budapest, Ab Ovo Kiadó, 89-125.

15 Ankerl Géza (1991): Építészet és kommunikáció, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 68-70.

tározott és korlátozott. A választás látszólagos, mert a cél ismeretlen, ahogyan a döntés következménye is. A tér áttekintése nem lehetséges, a látvány nem meghatározó, azonban a kinetikus élmény nagyon erős lesz és a tér egyszerre határozott és szabad.¹⁶

A térmegfigyelésre nem jellemző a mozdulatlanság, a helyváltoztatás teszi lehetővé a tér felfedezését. A helyváltoztatás lehet egyenes vonalú, állandó sebességű vagy dinamikus és a mozgás által jelenik meg az idő. A tér olvasása nem írható elő, nagyon változatos lehet, melyben az auditív, vizuális és haptikai érzékelés más módon történik. A dinamikus térfelderítés során a befutó visszajelzések révén folyamatosan változhat a felderítő útja, de az akusztikai tér felfogásához a helyváltoztatás a legkevésbé járul hozzá, hanem a haptikai tér felfogását gazdagítja leginkább. A haptikai tér felderítése a térelhatároló felület mentén történik, míg az optikai tér esetében a helyzetváltoztatás kiteljesíti a tér képét.¹⁷

16 Batár Attila (2005): Láthatatlan építészet, Budapest, Ab Ovo Kiadó, 185-227.

17 Ankerl Géza (1991): Építészet és kommunikáció, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 97-100.

3 TEXTIL

A textilben a síkbeli dekorativitáson túl térbeli lehetőségek is rejlenek. Az alapanyagot egyedi adottságai - rugalmasság, hajlékonyság, könnyű alakíthatóság, viszonylag kis súly - teszik különböző művészeti területeken népszerűvé. Abban a pillanatban, amikor valaki elkezdi ezzel a anyaggal dolgozni, szembesülnie kell azzal, hogy a tulajdonságai magukban hordozzák a megmunkálási lehetőségeket is. Illetve, a textiltől készült vagy a területre jellemző gondolkodásmód jegyeit magán viselő alkotásokban lesz valami közös. Bekapcsolódnak abba a kommunikációba, amely több ezer évre nyúlik vissza és olyan területet érintenek, amivel kapcsolatban a legtöbb embernek van tapasztalata. A textil fogalomköre nagyon tág, több rétegben hordoz jelentéstartalmat. Megjelenik az egyén, a család, a szűkebb- és tágabb környezet szintjén, csoportok közötti kommunikáció, a nép és a nemzet szintjén egyaránt. Magában foglalja az elhatárolás, az elválasztás, a védelem, az oltalom, az otthon, az intimitás fogalomköreit is.

Számomra a kapcsolódás fogalma legfontosabb a textil témakörében. Az anyagképzés olyan teremtő aktivitás, amely a szálhoz rendelhető, eltérő rendszerek szabályszerűségeit követve alakítja a anyagi anyagot. Amíg a hurkolásnál a szál önmagával kapcsolódik és alakítja a struktúrát, addig a szövésnél már szálak rendszere találkozik egymással a technika által meghatározott kereszteződési pontokban és ezzel eltérő rendszert alakít ki. A technikán túl van egy tartalmi kapcsolódás is a textilben, amit a kulturális és környezeti tényezők határoznak meg. Ez a népi kultúrákban az országokra, tájegységekre jellemző mintaképzés, ahol a jelentés kapcsolódik az ornamentika elemeihez és a textilek az emberi öntudat központi részének alkotóelemei. Textileken keresztül leírhatjuk önmagunkat, a társadalmunkat, a helyünket az univerzumban. A textilek valós minősége, mint az elnyelő képesség, a beborítás, beburkolás, tárolás, kiterjedés, összekötés fontos szimbólummá teszik őket. Becerly Gordon vizsgálta a nyelvben található számos textilhez kapcsolható kifejezést, melyeket az élet leírására használnak. A kifejezések és hasonlatok a textil elemekre, eljárásokra és a kész anyagra vonatkoznak; például „az élet fonala”, „az élete egy cérnaszálon függ”.¹⁸ A különböző tudományágak is használnak textiles terminusokat; Lee Smolin fizikus szerint „Az űr talán hurkok hálózatának szövedéke, épp úgy, ahogy egy darab anyag is a szálak hálózatának szövedéke.”¹⁹

18 Becerly Gordon (2011): Textiles. The whole story. Uses, meanings, significance, London, Thames&Hudson

19 Becerly Gordon (2011): Textiles. The whole story. Uses, meanings, significance, London, Thames&Hudson 20

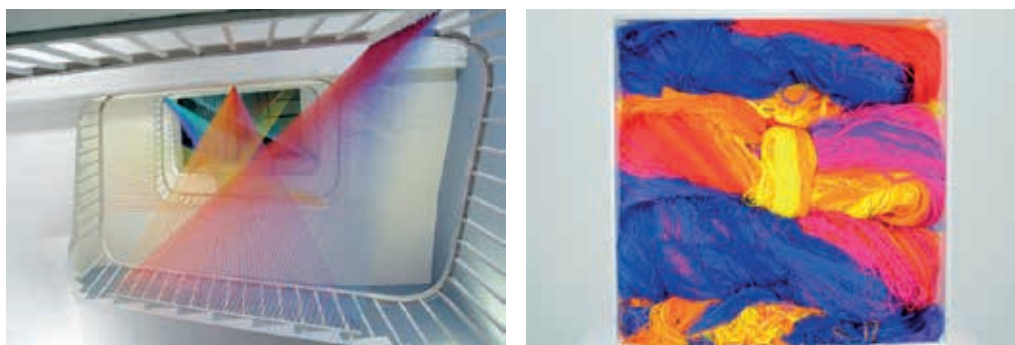
3.1.TEXTIL VISZONYA A TÉRHEZ

A tér felfedezése, megélése teret adhat a játéknak, a kapcsolatteremtésnek, a magunkba zárkózásnak egyaránt. A tér akár azonos időben is képes az összekapcsolásra és a szeparálásra. A továbbiakban azt vizsgálom, hogy milyen érzékekre hat, milyen cselekvésre készítet egy térben elhelyezett és ahhoz kapcsolódó alkotás. A térben megjelenő 'installációk' alapanyaga lehet textil vagy a struktúraképzésükben fedezhető fel hasonlóság. Az alábbi példák teret hoznak létre egy épített tér keretei között vagy ahhoz kapcsolódva. Az általuk átélhető élmény rendszerint a létrehozott tér felfedezéséből, bejárásából keletkezik. Mindemellett az is foglalkoztat, hogy a textil hogyan képes térélményt nyújtani, hogyan jelenik meg a térben, mikor része vagy alakítója annak. A textil térhez fűződő viszonyát szintén a befogadó szemszögéből közelítem meg, azokon az érzékeken át, melyek szerepet játszanak a térérezékelés során. A látás és hallás a textil térhez való viszonyát fejezi ki, míg a mozgás és a tapintás a textil által létrehozott mikro és makro környezetet, a textil terét mutatja meg. Az egyes csoportok között átfedések figyelhetőek meg, mely annak a bizonyítéka, hogy ezen alkotások is egyszerre több érzékszervünkre hatnak.

3.1.1.LÁTÁS

A következő példák elsősorban a látás érzékére hatnak. Közös bennük, hogy mindegyikben fontos szerepet kap a fény és a szín. A fény jelenléte teszi lehetővé a látást, a színek pedig fokozzák a szálakból kibontakozó struktúrák olvashatóságát. A helyspecifikus installációkat általában nehezen lehet megérinteni, így a befogadónak a látására kell hagyatkoznia. Ugyanakkor a térben való mozgás során újabb és újabb nézőpontok tárulhatnak fel. Valamennyi alkotás szorosan kapcsolódik az őt befogadó térhez, kihasználva annak fizikai adottságait, melyek vezetnek a szálakat. A szálak kapcsolódnak a térhez, helyenként reflektálnak rá vagy felülírják azt.

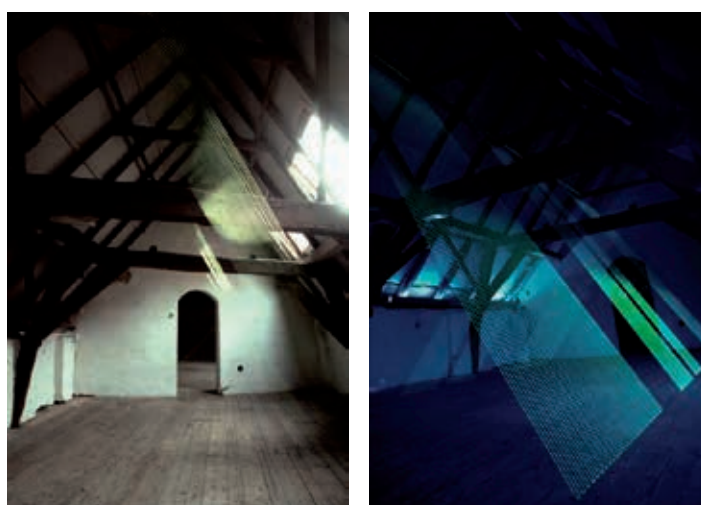
Gabriel Dawe

1. Plexus No.11, 2011

A mexikói Gabriel Dawe színes varró cérnából készíti helyspecifikus alkotásait. Munkái középpontjában a textil felfedezése áll. Vizsgálja a nemi- és identitásbeli szerepeket, kérdéseket. Korai munkáin hímzést alkalmazott, amelyet abszolút női munkának tartanak hazájában. Plexus sorozatában a folyamatosan feszítés alatt tartott szálak által képzett síkok térbeli viszonyát tanulmányozza, mellyel az emberi testben található ideg- és érhálózatokra reflektál. Munkái egyszerre térbeli kísérletek és színtanulmányok, a tér és a fény együttesen kínál újabb és újabb perspektívát az áttetsző rétegek felfedezésére. A bontás után a szálak plexi dobozba kerülve elveszítik a térben korábban elfoglalt helyüket, új tárggyá lényegülnek át azzal, hogy színként és tömegként jelennek meg.²⁰

Tamar Frank

2. Light Installation, 2006

A holland Tamar Frank Light Installation 1, 2 című munkáiban nylon monofilament fonalokból készített installációt. A szálak olyan vékonyak, hogy szinte csak a rájuk eső fénytől válnak érzékelhetővé. A nappali fényben a szálak alig láthatóak, szinte maguk is fénysugárnak tűnnek. UV fényvel megvilágítva kirajzolódnak a térbe installált szál panelek rétegei. A fonalak elhelyezése reflektál a befogadó tér szerkezetére, elsősorban a fényvel dolgozik, mégis a textil és a szál felől közelíti meg a témát. A textil eredetét a szálra vezeti vissza, így munkái visszavisznek a textil eredetéhez.²¹

Janet Echelman

3. Sculpture "1.26", 2012

Janet Echelman, Indiában kezdett halászhálókból szobrokat készíteni. A kézművesség erőteljesen jelen volt korai alkotásaiban, már az első nagyméretű közösségi munkájánál kérdéses volt, hogy az alapanyag és a méret változásával megtartható-e az addigi művek könnyedsége. Sculpture „1.26” című²² alkotásában a Chilei földrengéseket követő cunami 3 dimenziós formáját használta inspirációként. A kezdetben használt acél gyűrű tartóelem helyett itt feszíthető Spectra® fiber hálót alkalmazott, ami tizenötször erősebb az acélnál. Ez az erős és könnyű rögzítő szerkezet lehetővé tette, hogy az installációt a Denver Art Museum épületéhez kapcsolják hozzá, ezzel új lehetőségeket nyitva meg a közösségi légtérben elhelyezhető alkotások előtt. A hatalmas méretű alkotás teljes egészében lágy anyagokból készült, áramló mozgással reagál a szélre, kontrasztot alkotva a

21 Jessica Hemmings (2012): Warp and weft. Woven Textiles in FASHION Art and Interiors, Bloomsbury, London, 28-30.

22 1.26 mikro szekundummal rövidültek meg a napok a Chilei földrengés következtében.

környező épületek statikuságával. Alkotásai tradicionális, kézműves technikából indultak ki, mára azonban a legmodernebb technológiákkal ötvözi ezeket a lágyan áramló, könnyű szerkezeteket.²³

3.1.2.HALLÁS

A térérzékelésben a hallás által visszacsatolást kapunk a helyzetünkről, azonban a közösen használt terekben a sokféle hanghatás zavaró lehet. A hallás aspektusából vizsgálva a textil és a tér kapcsolatát a hang elnyelésének és a zaj csökkentésének problematikája a legszembetűnőbb. A textilek jó hangelnyelő tulajdonságokkal rendelkeznek, ez tovább fokozható a megfelelő struktúra- és anyagválasztás által, a felületek plasztikai játéka az izgalmas tapintási élményen túl erősíti ezt.

Aleksandra Gaca

4. Architextile, Fabric FLORO, 2011

Aleksandra Gaca a holland székhelyű, lengyel textiltervező a technológiai lehetőségek- és az anyaghasználat terén végzett kutatása meglepő textileket eredményezett. Az anyagok kontrasztja (természetes-mesterséges, fényes-matt, kemény-puha), a high-tech és a tradicionális megoldások együttes alkalmazása egyszerre ad modern és bensőséges megjelenést az anyagoknak. Az Architextile-t a holland TextileLab-bal együttműködve fejlesztette ki. A kollekció 5 mintavariációt tartalmazó háromdimenziós szövött textilekből áll, melyeknek mindkét oldala használható belső terekben a hang elnyelésére. Az eltérő rugalmassággal bíró alapanyagok (gyapjú, viszkóz, poliészter, elasztán, pamut) használatával és kézi kikészítéssel éri el a térbe kimozduló felületeket. Ezek az

anyagok ötvözik a funkcionalitást a dekorativitással. A struktúrái tervezésénél szándékosan alkalmaz visszafogott színeket, hogy a felület kerülhessen a figyelem középpontjába.²⁴

Jesse Asjes, Laura Wickesberg, Peter Yeadon

5. BLOOM, 2016

A BLOOM egy olyan interaktív textil, amely képes reagálni a hangra. A szerkezet lehetővé teszi, hogy a kötött textilekből felépülő panelek reagálva a belső térben érzékelhető hangra kinyíljanak és elnyeljék a hanghullámokat, ezzel csökkentve a zajt. A csapat olyan akusztikus felhőt szeretett volna alkotni, amely könnyedén hajtogatható, mint az origami. Ehhez digitális kötés technológiáját ötvözték intelligens anyagokkal, kódolt mozgással és apró moduláris elemekkel. A kötött anyag bolyhos és üreges szerkezete kiváló tulajdonságot ad a hang elnyeléséhez. A felület struktúrája eltérő méretű háromszögekből épül fel, mely így jobban elnyeli a hanghullámokat. Az elemek készítésénél kötés közben alakítják a formát és a hajtásokat, ezzel kontrollálják a felület akusztikai minőségeit, addig a mozgást mikroprocesszorok irányítják.²⁵

²⁴ Jessica Hemmings (2012): Warp and weft. Woven Textiles in FASHion Art and Ineriors, Bloomsbury, London, 84-86.

²⁵ <https://vimeo.com/145891997>

<https://materia.nl/article/bloom-the-smart-textile-that-responds-to-sound-textile/>

3.1.3.MOZGÁS/INTERAKCIÓ

A tér érzékelésnél a térben való mozgással feltérképezzük a helyeket. A textilek képesek maguk is térélményt létrehozni, melynek megélése erősen kötődik a mozgáshoz. A textil megjelenhet az alapanyag, vagy a strukturális gondolkodásmód szintjén egyaránt. Bizonyos szerkezetek nem mellőzik a mérnöki tervezést a lehető legteljesebb befogadói élmény létrehozásának érdekében. Ugyanakkor közös ezekben a példákban, hogy sikerül azokat a tulajdonságokat (puhaság, rugalmasság, stb.) megőrizniük, melyek a textilt olyan vonzóvá teszik az emberek számára.

Toshiko Horiuchi Macadam

6. Rainbow Net, 2000

Toshiko Horiuchi Macadam Japán egyik legkiemelkedőbb szál művésze kötést, horgolást és hálókészítést alkalmaz munkáiban. Nagyméretű, interaktív textil installációiban egyszerre találkozik a vibráló szín, a mozgalmas forma és a tér játéka. A korai munkáira jellemző hűvös, visszafogott színpaletta a későbbi alkotásaiban teljesen megváltozott, ahogyan a későbbi interaktív textilek által a befogadó számára felkínált helyzet is. Ezek a nagyméretű háló installációk interaktív játszótérre válnak, a gyerekek birtokba veszik, felmásznak rájuk. A vibráló színek, az organikus formák vizuálisan stimulálóak, az alapanyag és a szerkezet felkínálja a tapintás lehetőségét. Az alkotó számára fontos, hogy a művei a befogadókön keresztül élettélivé váljanak.²⁶

26 http://www.knitjapan.co.uk/features/c_zone/horiuchi/work.htm

<http://www.crochetconcupiscence.com/2012/01/playground-crochet-artist-toshiko-horiuchi-macadam/>

Ernesto Neto

7. Torus Macro Copula, 2012

Ernesto Neto munkái a méreten, formán, szagokon, és tapintáson keresztül invitálják a befogadót, hogy megtapasztalja a saját, érző és érzékelő teste tudatosságát. A szobrászi formák és installációk harmóniája és érzékletessége az alkotói koncepció érthetőségéből erednek. Tekinthesünk ezekre az alkotásokra párbeszédként, amely az épített és a természetes környezet között folyik. Ernesto Neto új generációs brazil művész, aki a saját környezetében és hagyományaiban rejlő önellentmondásokra fókuszál. Munkáin keresztül az anyagelvűséghez és az érzékeléshez fűződő viszonyát fejezi ki, néha rituális módon, a tér és az anyag kapcsolatán keresztül. Az installációi nagyméretű, puha, biomorf formákkal töltik meg a befogadó teret. Áttetsző, rugalmas textileket használ, az amorf formákat Styrofoam golyókkal vagy alkalom adtán illatos fűszerekkel tölti meg.²⁷

27 <http://www.artgallery.nsw.gov.au/collection/works/276.2002/>

<http://themillstone.blogspot.hu/2010/10/ernesto-neto.html>

<http://www.designboom.com/art/ernesto-neto-madness-is-part-of-life/>

Numen/for use

8. Tube Innsbruck, 2015

A Numen/For Use egy horvát-osztrák design kollektíva. Nagy léptékű interaktív installációjuk a Tube Innsbruck, olyan térbeli design, amelyben hálók összekapcsolásával alakítanak ki folyosókat és tagolják a teret. A tűzött biztonsági háló egy zárt, tömlőformát alakít ki, ami folyamatosan pulzál és rezeg. A hálós csövek elasztikus kötelekkel kapcsolódnak a befogadó térhez hatalmas rángatózó csatornákat képezve. Csak a kiterjedt szerkezeti támogatás teszi lehetővé az erők eloszlását, hogy a befogadó puhának és teljesen átlátszónak érzékelje a szerkezetet és a szabad lebegés élményét élje át a csövekben mozogva. Az installációt befogadó tér újabb nézőpontokból figyelhető meg a háló artériáiban mozogva, mely kellő támogatást ad a testnek és szabad mozgást enged a szemnek a felfedezésre.²⁸

3.1.4.TAPINTÁS

A tapintás által lehetőségünk nyílik arra, hogy érzékeljük a közvetlen környezetünket. Olyan példákat sorakoztattam fel, melyek anyagkarakteren túli taktilis élményt nyújtanak. A struktúraképző technika és az anyaghasználat együttesen a síkból kimozduló felületeket eredményez. A tér itt már magában az anyagban jelenik meg és ennek felfedezéséhez sokkal közelebbi nézőpontot kell felvennie a befogadónak, kinek a látásán túl a tapintására is szüksége lesz, hogy értelmezni tudja a felületeket.

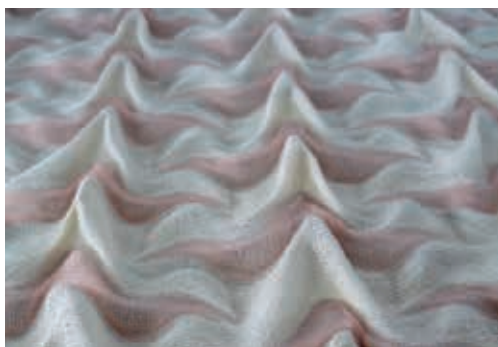
Studio Samira Boon

9. Archi Folds, 2016

A holland Studio Samira Boon egyszerű és taktilis textileket tervez és készít, melyek léptéke széles skálán mozog. A legnagyobb léptékű szövött felületük az Archi Folds, melyet a holland Textiel-Lab-al együttműködésben fejlesztettek ki. Az innovatív textilstruktúrákat a japán origami ihlette, és a kézi papírhajtogatást a digitális szövés nyelvére fordították le. Olyan szövött struktúrát hoztak létre, mely számtalan módon hajtogatható, eltérő alapanyagokkal lágy, kemény, rugalmas, áttetsző felületek érhetőek el. Azzal, hogy a hajtasokat a pliszírozással szemben a szövés szerkezete alakítja ki lehetőség nyílik a lépték radikális megnövelésére, ami alkalmassá teszi az építészeti felhasználásra ezeket a textileket. A lépték és a szerkezet együttesen tér alakításának lehetőségét is megteremti.²⁹

Philippa Brock

10. Self Fold 4, 2008

Az angol Philippa Brock 'szövöttanyag tervező mérnökként'³⁰ definiálja magát. Olyan háromdimenziós jacquard szövött textilek fejlesztésével foglalkozik, melyek a szövés módjától-, a különböző rétegek összekapcsolásának hogyanjától- és a felhasznált fonalak interakciójától válnak térbelivé. Az anyagok már a szövőgépen vagy egy könnyű gőzölés után elnyerik végleges felületüket, így nincs szükség további kikészítési eljárásokra, mellyel a termék fenntarthatóbbá válik. A Self Fold sorozatot a papírhajtogatás inspirálta, azt kutatta, hogyan képes a textil 'meghajtogatni' saját magát vízszintes-, függőleges- és átlós irányban egyaránt. A szövésben több réteget alkalmaz, melyek előre meghatározott geometria szerint kapcsolódnak össze. Az alapanyagok tulajdonságai (rugalmasság, merevség) szintén befolyásolják az anyag felületi képét és plasztikai tulajdonságait.³¹

A fenti példák közös pontja, hogy a közvetlen érzékelésre hatnak, a befogadó a látáson, tapintáson, halláson és mozgáson keresztül teremtheti meg saját élményét. Az interaktív installációk esetében különösen jellemző, hogy a néző az alkotás részese lehet, megtörténik vele valami, miközben érzel. Többnyire pozitív irányultságú érzéseket hívnak elő ezek a művek, teret adnak az önfeledtségnek, az interakciónak, a játéknak, néhol a lelassulásnak, a befelé figyelésnek. Közeliek és ismerősek, az alapanyag és a használt technika miatt. Az alkotások vizuális megjelenése mögött álló témák is többnyire szorosan kapcsolódnak az emberhez, leképezik a körülöttünk lévő organikus környezet és ütköztetik az épített környezettel. Táplálkoznak a kulturális elvárásokból (pl.

30 Jessica Hemmings (2012): Warp and weft. Woven Textiles in FASHion Art and Ineriors, Bloomsbury, London, 65.

31 Jessica Hemmings (2012): Warp and weft. Woven Textiles in FASHion Art and Ineriors, Bloomsbury, London, 65-67.

együttműködés), az emberi szükségletekből (pl. tapintás). Operálnak az emberi kíváncsisággal, az ismeretlen felfedezésének izgalmával, elmoszák az életkorok közötti különbségeket, megszólítják a felnőttek játékos énjét és teret adnak a gyerekeknek is. A részvétel lehetőségét kínálják, a saját befogadói élmény megteremtésén keresztül, újraértelmezik a felhasznált alapanyagokat, technikákat, sőt magát a teret is. Az olyan tradicionális textilképző eljárások, mint a szövés, kötés, horgolás, hálókészítés alkalmazása modern technológiákkal és anyagokkal párosítva lehetőséget adnak egy sokkal nagyobb lépték megalkotására és új mondanivaló megfogalmazására.

3.2. TRADÍCIÓ A TEXTILBEN

A tradíció másik vetülete a textileken a struktúrán túl: a minta. A népi kultúrában vannak olyan inspiráló témák, melyek tervezői szemmel izgalmasak és a kortárs design közegében is mondanivalóval bírnak vagy szóra bírhatóak. Tudásbázisként tekintek a tradicionális textilekre, technikákra és mintázatokra. Ehhez a témához folyamatosan visszakanyarodtam a doktori éveim alatt. A Future Traditions projektben végzett kutatómunka során azt vizsgáltam, hogyan integrálható a saját népi kultúránk egynémely tradíciója a kortárs designba.³² A design aspektusából vizsgált, személyes érintettségekkel is bíró tradíciók elemzése segít megérteni, honnan jövünk, segíthet meghatározni a világban elfoglalt helyünket és a lehetséges haladási irányokat.

Hogyan lehet elképzelni a tradíciók jövőjét?

A kérdés megválaszolásához fel kell tárni a tradícióhoz fűződő viszonyunkat a jelenben és meg kell határozni helyét a kortárs tervezői metódusban. A tradíció ma már nem ugyanazt jelenti, mint négyszáz évvel ezelőtt. Eltávolodtunk tőle, nem határozza meg az életünket, nem szab szigorú kereteket. Eldönthetjük, hogy mit követünk és hová tartozunk. Szemben a tradicionális társadalmak életével, a mi közösségeink nem eleve elrendeltek és nem is magától értetődőek. Ma az ember – a családon felül – szabadon választhat magának közösségeket az egyéni szempontjai szerint.

32 A Future Traditions a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem és a norvég University College of Southeast Norway közös projektje volt, melyben magyar és norvég tanárok és hallgatók közösen kutatták a tradicionális ornamentika kortárs design-ba történő beillesztésének lehetőségeit. Bővebb információ: <http://futuretraditions.mome.hu/>

Ezeknek a közösségeknek is megvannak a saját szervező elveik, szimbólumaik, melyeken keresztül egymással és a többi közösséggel kommunikálnak. Ma már trendeken keresztül kapnak útmutatást az emberek azzal kapcsolatban, hogy mit viseljenek, hogyan rendezzék be az otthonukat, esetleg milyen étrendet vagy mozgásformát válasszanak. Az alkotók igazodhatnak a trendekhez, vagy akár generálhatják is azokat. A népi kultúránk tradíciójának tárgyi emlékei, technikai tudása olyan forrásként szolgálhat a tervezők számára, amely megalapozhatja a tradíció jövőjét a jelenben.

A múlt tanulmányozása nélkül nehéz megérteni a jelent vagy előre vetíteni a jövőt. A tervezői metódus részét képezi a kutatás, melyben előképeket gyűjtünk a képzőművészet vagy a design területéről. A múlt ebben a folyamatban egy olyan viszonyítási alap, melyhez időről időre visszatérnek a tervezők. A design, még ha a jövőbe mutat is táplálkozhat a tradícióból. Fontos, hogy a tradíciót átértelmezzük és ne szolgai módon másoljuk. Nem az újraélesztés a cél, hanem, hogy átvegyük, megtartsuk és a saját ízlésünkre formáljuk a számunkra izgalmas dolgokat. Úgy, ahogyan azt az elődeink is tették. Kezdetben erőteljes hatások érték őket, de végül csak azt tartották meg, amik átmentek a közösségek szűrőin. Később, ahogy a hagyomány szilárdabbá vált, már szűkebb lett a lehetséges inspirációs közeg. Azonban nekünk nem kell kizárólagosan ebben mozognunk. A kellő távolság kulcsfontosságú, hogy a tradíció tárgyairól leváljon az eredeti jelentésréteg és így azok kiváljanak az eredeti kontextusból. Ha a tervező nem távolodik el eléggé az inspirációtól, akkor pusztán reprodukciót hoz létre. Ha túlságosan messzire kerül a forrástól, elveszíti a hivatkozási pontot, amely az alkotás mondanivalóját határozza meg a kortárs közegben. A lényeg, hogy a tervezők elég szabadon kezeljék a témát, azonban képesek legyenek megtartani valamennyit a kiindulópontból. Ez lehet a motívum, a színhasználat, a technika vagy a sziluett. Nehéz meghatározni ennek a pontos mértékét és módját. Azok az igazán jó példák, ahol felfedezhető a kapcsolat a kiindulóponttal, ugyanakkor karakteresen megjelenik a tervező kézjegye. Mintegy bizonyítva, hogy átszűrte, feldolgozta az inspirációját és beillesztette azt a saját tervezői eszköztárába és a kortárs közegbe.

Hogyan lehet tehát a tradíciónak jövője?

A tradíció a múlt folyamatos továbbörökítése, ami ezen a cselekvésen keresztül változik és igazodik az aktuális generáció életéhez. Elvállik, hogy ki mit tart fontosnak a saját örökségéből, mi az, amivel együtt él és mi az, amit tovább ad majd. A tradíció a jelenben íródik – a jövő számára. A design eszköz lehet ahhoz, hogy az embereket tárgyakon keresztül közelebb hozza a saját kultúrájukhoz és hagyományaikhoz. Jó példát kínálhat arra, hogy a múlt miképpen lehet aktív részese a jelennek és a jövőnek is.³³

3.2.1.MINTA

A kortárs designban a textil megközelíthető a megmunkálási technika és a mintázat aspektusából. A tradicionális technikák és motívumok kortárs közegbe való átemelésével megváltozik a nézőpont. Kiszakítva az addigi kontextusból egy technika vagy motívum megszűnik pusztán réginek lenni, mely a régi és az új viszonyának újradefiniálását eredményezi. Az adaptálás fontos tervezői szempont a folyamatban, mivel nem a megőrzés lesz az elsődleges cél, így lehetőség nyílik egy másféle párbeszédre. A tradicionális textilek motívumai is inspirálóak, kisebb mértékben ezek is megjelennek másféle médiumokon, de legnagyobb arányban a kortárs textiltervezők munkáiban köszönnek vissza. Az ornamentikus mintázat összefüggésében alább nemzetközi példák elemzésén keresztül olyan tervezőket mutatok be, akik alternatívákat kínálnak a tradicionális megoldások kortárs adaptációira.

33 Eszter Révész (2016): Tradition as a Source of Inspiration In: Futre Traditons Research Book, editor Hedvig Harmati, Budapest, MOME, 38-48.

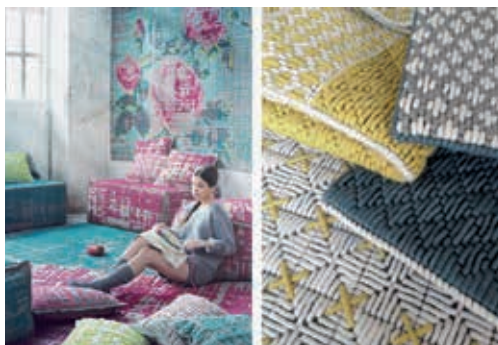
Moho Design Studio

11. Dia folk rug, 2005

A lengyel Moho Design Studio a saját népi motívumait felhasználva alkotta meg Dia szőnyegét, melynél a motívumok sorolásával kör alakú kompozíciót alakítottak ki. A szőnyegek kivitelezése technikailag innovatív, a többszínű, ragasztással rétegzett filcet lézerrel vágják ki, így az apró részletek is élesen kirajzolódnak. A foltszerűre redukált tradicionális motívumot az élénk színek kapcsolják a kortárs közeghez.³⁴

Charlotte Lancelot

12. Canevas, 2012, Silai, 2015

A belga Charlotte Lancelot Design Studio 2012-ben kezdte együttműködését a Gan szőnyeg céggel. Első kollekciójuk a „Canevas”, melyben az ipari filc alapba felnagyított keresztszemes öltésekkel alakított ki pixeles rózsamotívumokat. A második kollekciója 2015-ben a „Silai”, ahol a textilek szövött és hímzett mintákat, struktúrákat idéznek meg a hímzésen keresztül. A tervező gyakran

merít inspirációt tradicionális textil technikákból és motívumokból, melyeket a kortárs esztétika nyelvére fordít le.³⁵

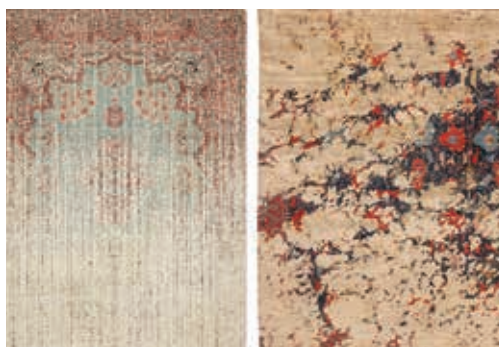
Michaela Schleypen

13. Hammam Delux Carpet, 2015

A német származású szőnyegtervező Michaela Schleypen Hammam Deluxe szőnyegén marokkói épületedíszek szín- és motívumvilágát jeleníti meg. Szinte egy az egyben használja az inspirációs forrást, csupán a kompozíciót igazítja a klasszikus szőnyegek világához. A szőnyeg kézi csomózással készült a mintázatot pedig kézi nyírással alakítják plasztikussá, ezzel is reflektálva az épületedíszek felületi játékára.³⁶

Jahn Kath

14. Erased heritage, 2015

35 <http://www.gan-rugs.com/en/designers/charlotte-lancelot/>

36 <http://www.fronrugs.com/en/collections/michaela-schleypen/hammam-deluxe-hand-made-rugs/>

Jahn Kath német designer Erased heritage szőnyegkollekciójában a klasszikus keleti szőnyegek mintáit, színeit és technikáját kombinálja a kortárs, minimalista designnal. Az eredeti motívumokat, melyek a felület alsó rétegét képezik eltérő módokon roncsolja. A minta néhol kifakul, elenyészik, néhol egy plusz réteg egészen elfedi, néhol pedig új rétegben valami más minta kerül rá. A szőnyegek mintha leképeznék az idő múlását, amikor a régi dolgokat kiszorítják, felülírják az újak.³⁷

Olli

15. Otomi Embroidery, 2013

Egy amerikai kézműves cég az Olli, Otomi Embroidery anyagai olyan kézzel hímzett, kis szériás textilek, melyek a technika és a kézművesség előtt tisztelegnek. A hímzésekhez az Otomi mexikói hímzés motívumait és technikáját használják, a textileket pedig a kortárs enteriőrök igényeinek megfelelően készítik. Ugyanazok a minták elkészülnek színes és monokróm változatban is, melyből legtöbbször ülőbútort és párnát készítenek.³⁸

A tradicionális motívumokhoz sokféleképpen közelítenek a tervezők. Általában nagyobb egységeket emelnek ki és nem csak egyetlen motívummal dolgoznak, így megőriznek valamit a minta eredeti jellegéből. Fontos, hogy maradjon kapcsolódási pont az eredeti motívum és a munka között, mert az erősíti az emocionális kapcsolódást a befogadóval/felhasználóval, ahogy az eredeti színhangulatok és arányok áttemelése is. Ugyanúgy lehet probléma, ha a tervező túlságosan eltávolodik az inspirációs forrástól, mintha túl közel marad hozzá és nem sikerül átértelmeznie. A kézimunkát vagy megőrzik az eredeti módon (csomózott szőnyeg, hímzett textilek), vagy teljesen

37 http://jan-kath.de/collection/erased_heritage/

38 <http://ollitt.com/techniques>

kiiktatják (ipari szövés, kötés, lézervágás). A legtöbb esetben változtatnak a színeken, hiszen ez a legegyszerűbb módja annak, hogy aktualizáljunk valami régit. A mintát több oldalról közelítik meg, a méretét általában megnövelik, így kiemelik az eredeti közegből. Előfordul átkomponálás, áttervezés, mintaroncsolás, elfedés, eltérő minták mixelése egyaránt. Az alapanyagot és a technikai megoldást azonban az új tárgyakhoz igazítják.

4 MESTERMŰ: ÚJRAÉRTELMEZETT TRADÍCIÓ

A doktori mesterművem egy huszonnégy darabos mintakollekció és az abból kivitelezett nyolcdarabos textilkollekció, mely a magyar népi szőttesek mintázatából inspirálódik. A mesterművemmel azt szeretném szemléltetni, hogy a szövés technológiai lehetőségeinek kihasználásával milyen plasztikai érték érhető el egy szövet esetében, valamint hogyan lehet feldolgozni egy adott technikát és motívumkészletet úgy, hogy a mintázat a felületet ne csupán díszítse, hanem aktívan alakítsa is azt. A gyári kivitelezéssel új olvasatot szeretnék adni a jellemzően kézzel kivitelezett népi textileknek. A gépi szövés lehetővé teszi, hogy a mintázat a teljes felületen megjelenjen, a kézzel készült textilek gazdagságára a felület plasztikussága reflektál. Olyan anyagokat szerettem volna létrehozni, melyek az anyagkarakteren túli tapintás élményét kínálják. A mintázat felnagyításával láthatóbbá válnak a motívumok, a szövés struktúrája pedig invitálja a befogadót/felhasználót, hogy lépjen közelebb és a kezével is olvassa a textileket. Átvitt értelemben ezzel - a textileken keresztül - tesz egy lépést a saját tradíciója felé vagy közelebb kerül egy számára ismeretlen tradícióhoz.

A designra olyan eszközként tekintek, melynek lehetősége van olyan tárgyak létrehozására, melyekben ötvöződik a múlt és jelen. Ahogyan egy interjúban Marcel Wanders is megfogalmazta: „Hitvallásom szerint a jó design visszanyúlik a múltba, és azon alapulva teremt új dolgokat a jövőben. Hiába oktatják arra a designereket, hogy szakítsanak a múlttal, ez nevetséges, ugyanúgy ahogy a modernizmus tanítása is, miszerint a múltat figyelmen kívül kell hagyni, amikor a jövőnek alkotunk. Ez elfogadhatatlan, hiszen a jó design a kultúránk része, ami öröklődik nemzedékről nemzedékre. (...) Arról sem szabad elfeledkezni, hogy mi emberek, érző lények vagyunk, nem vagyunk azonosíthatóak az agyunkkal. (...) A jó design pedig ismétlem, inkább romantikus, humanisztikus, emocionális, barátságos, és része a kultúránknak. (...) A jó design sokkal több, mint a funkció. Vegyünk példának egy házat. Egy ház nem ér semmit funkció nélkül, de amikor tulajdonosa elkezd magyarázni, hogy miért szereti, akkor csupa emocionális dolgot fog mondani, hogy miért olyan szép, miért tetszik annyira neki. Ezek azok az értékek, amelyektől jó lesz egy design.”³⁹

A design képes arra, hogy közelebb hozzon egymáshoz generációkat, kultúrákat, embereket és felkínálhatja annak a lehetőségét, hogy kapcsolódjunk. Egymással, a saját örökségünkkel vagy

39 Marcel Wanders interjú: <http://design.hu/magazin/art-design-muzeum/portre/marcel-wanders-budapesten>

számunkra ismeretlen kultúrákkal. Elfeledett motívumok-, technikák használata izgalmas kultúrák felfedezése újra és újra felbukkan a textil területén is. A kutatásom során összegyűjtött példák is azt mutatják, hogy ez a téma szerteágazóan ugyan, de foglalkoztatja az alkotókat. Személyes véleményem szerint az emberek könnyebben megtalálják a kapcsolatot ezekkel az alkotásokkal. Valószínűleg azért, mert – például a magyar tradicionális textilek esetében – szinte mindenki látott már ilyet, van vele valamilyen (legtöbbször érzelmeken alapuló) kapcsolata, tehát nem teljesen idegen dologgal áll szemben. Napjainkban egyre fontosabbá válnak a kapcsolódási pontok az életünkben, a sok információ következtében egyre gyorsabbá válik körülöttünk minden. A trendek által diktált örületes tempó könnyen kiüresítheti a tárgyakat, épp ezért egyre fontosabbá válik a történet egy tárgy mögött, amihez az emberek emocionálisan kapcsolódni tudnak. A design folyamatosan építkező rendszer, ahol az időben előre történő elmozdulás nem zárja ki a visszatekintést és az értékelést.

4.1. TAPINTÁS

A mestermű esetében különösen fontos volt számomra, hogy az eredeti szőttesek plasztikai értékét fokozzam és a szövetek izgalmas tapintási élményt nyújtsanak. A textil esetében az érzékelésben a látáson túl nagyon szorosan kapcsolódik a tapintás. Az anyag minőségét, esését, szerkezeti tulajdonságait csak tapintás útján tudjuk érzékelni. A Heimtextilen⁴⁰ a trendet bemutató pavilonban járva azt láthatjuk, hogy a látogatók a kezükkel is letapogatják a kiállított anyagokat és struktúrákat. Az érzékelés során elsősorban a vizualitásra támaszkodunk, a taktilis megismerés háttérbe szorul, pedig a textil teljes megismerése elképzelhetetlen tapintás nélkül.

Lovászi Anett és Dúll Andrea tanulmánya a taktilis érintkezések vizsgálatával foglalkozik. Rávilágítanak arra, hogy a tapintást és az érintést nem lehet minden esetben egyértelműen megkülönböztetni. Míg a tapintás információ szerzés céljával történik, ezzel szemben az érintés felületes és nincs mögötte ez a szándék. A tapintás ezen felül szociális igényeket is kielégít a kölcsönös interakció folytán, hiszen ez az elsődleges érzékünk, amelyik kifejlődik és az ember fejlődésében is

40 Az évente megrendezésre kerülő Heimtextil a kontinens legnagyobb enteriőr textil szakvására. Számokban kifejezve: 2017-ben 69 000 látogatót vonzó vásáron 2 965 kiállító várta a közönséget a világ 141 országából. A szakma minden szegmense képviselteti magát: az alapanyaggyártók, a gép gyártók, a textilgyárak és a tervezők is. A mintától az alapanyagokon és a technológiákon át egészen a kész textilekig itt mindent megtalálni. A textil tanszék 2007 óta vesz részt ezen az eseményen.

fontos szerepet játszik. A bőrünk egyszerre köt össze és választ el minket a környezetünkől. A taktilitás szerepet játszik a társas kapcsolatok kialakításában is, hozzájárul a fizikai-, és szellemi jóllét létrejöttéhez. A taktilis kommunikáció erősíti a verbális-és nonverbális kommunikáció jelentését egyaránt. Az aktív érintés dinamikus háttere, fő motívuma a taktilis vágy. Meg akarjuk fogni, tapintani, körbezárni a tárgyat vagy a másik embert.⁴¹

Annie Albers⁴² a 20. század egyik legmeghatározóbb textiltervezője egyenesen megkülönböztető textil jellegzetességként tekint a tapintás médiumára. Szerinte a textil esetében az anyag felülete és struktúrája együtt a mű fő alkotója, a felület jellemzői épp olyan kifejezőek, mint a vonal vagy a szín. A belső struktúra minőségei éppen annyira a textil részét képezik, mint amennyire a külső taktilis felületek következményei. A szövés választott szerkezete és a szálak szintén érdekes felületet eredményezhetnek, mely komplikált összjáték a két tényező között.⁴³ „Ahogy a szobrász foglalkozik a tömeggel, az építész a térrel, a festő a színnel, úgy a szövő elsődlegesen a taktilis hatásokkal foglalkozik.”⁴⁴

Lidewij Edelkoort, az egyik legünnepeltebb trendkutató a textilek és a nemzetközi design színterén, saját ügynökségén a Trend Union-on keresztül tanácsadóként a legkülönbözőbb cégekkel dolgozik együtt. A TextilWirtschaftnak adott interjújában az ember és az textília közötti kapcsolat esszenciájáról beszélt. Meglátása szerint társadalmunk mozgásban van és a jövőben nagy szükségünk lesz a textilekre, ha valami természetesen taktilis dolgot szeretnénk az életünkbe. Az ember taktilis lény, szereti megérinteni dolgokat. Edelkoort a textilre egyfajta természetes taktilitás megélését lehetővé tevő kárpótlásként tekint a minket körülvevő virtuális képernyőkért cserébe.⁴⁵

41 Lovászi Anett, Düll Andrea: Megérint a látvány. A taktilis kommunikációról. In: Jel-Kép, 2014/1. http://communicatio.hu/jelkep/2014/1/lovaszi_anett_dull_andrea.htm

42 Anni Albers a Bauhaus diákja, majd a Black Mountain College oktatója volt, akinek a tervezésen és szövésen túl, elméleti munkássága is kiemelkedő.

43 Anni Albers (2000): Tactile Sensibility In: Selected Writings on Design, Middletown, Wesleyan University Press, 69-72.

44 Anni Albers (200): Tactile Sensibility In: Selected Writings on Design, Middletown, Wesleyan University Press, 72.

45 Lidewij Edelkoort interjú: Hagen Seidel, Michael Werner (editors): TextilWirtschaft Home issue 1_12/21016, 78-84.

Ahogy Lovászi és Dúll is megfogalmazza: az érzékelés során elsősorban a vizualitásra támaszkodunk, a taktilis megismerés fontossága háttérbe szorul. A mindennapokban a látás és a tapintás szoros kapcsolata mérvadó és közös munkájuk vezérel minket: agyunk arra törekszik, hogy a vizuális és taktilis megismerésünkben a két tényező összedolgozzon. Közös jellegzetességük, hogy ingert közvetítő közegre van szükségük: a szemnek fényre, a kéznek pedig szorosabb térbeli kapcsolatra.⁴⁶

A szorosabb térbeli kapcsolat kialakításához közelebb kell lépni emberhez és tárgyhoz egyaránt. A textil esetében a vizuális tapasztalás nem képes kiváltani a tapintást. A virtuális tér, a pusztán vizuális szemlélődés megfosztja a befogadót a teljes tapasztalás lehetőségétől.

4.2. SZEDETTES SZŐTTESEK

16. Hetési szőttese részlete

A mestermű kiindulópontjaként a népi szedettes szőttesek motívumai és technikája szolgáltak. A témám két fő aspektusa a plasztika és a mintázat. A szedettes szőtteseknél a mintázott részeket vastagabb fonállal szőtték, így azok kiemelkedtek a szövet síkjából és plasztikus felületet hoz-

46 Lovászi Anett, Dúll Andrea: Megérint a látvány. A taktilis kommunikációról. In: Jel-Kép, 2014/1. http://communicatio.hu/jelkep/2014/1/lovaszi_anett_dull_andrea.htm

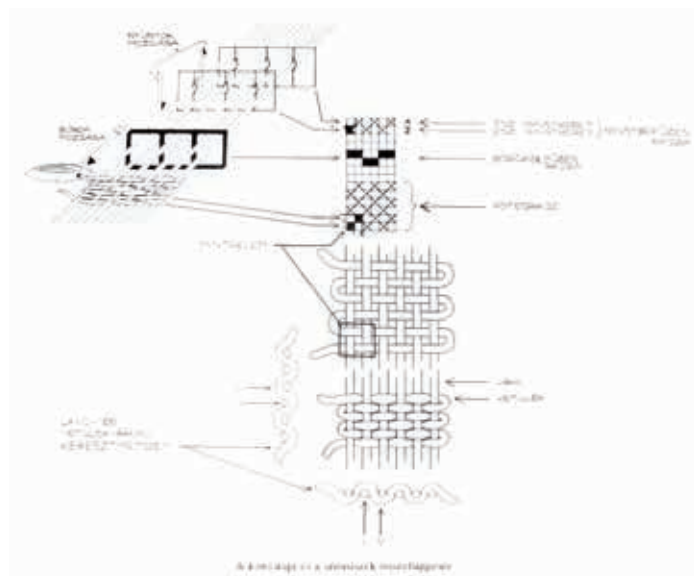
tak létre. A minták a szövés technikai adottságai – a lánc és vetülékfonalak 90 fokos szögben keresztezik egymást – miatt egy négyzethálós rendszerbe írhatóak, ami meghatározza a mintázás lehetőségeit. Ezen az adott rendszeren belül sok változat lehetséges mind mintaszerkesztésben, mind a motívumok tekintetében. A népi motívumok jelentéssel bírtak, amit a doktori értekezésem keretei között szándékosan nem tárgyalok, mert ez a kortárs kontextusban nem releváns. Mi már nem tudjuk olvasni az általuk hordozott jelentést és tartalmat, mert nem részei a mindennapi életünknek.

Az általam vizsgált textíliák (kendő, terítő, párna, lepedő...) a mai értelemben használati tárgynak számítanak, azonban – bár elkészítésükbe rengeteg időt és energiát fektettek – alig használták őket rendeltetésüknek megfelelően. Ahogyan Balassa István és Ortutay Gyula fogalmaz; a díszített szőttesek a reprezentációt szolgálták, a legfinomabb anyagokból készültek és az élet jeles eseményeihez kapcsolódtak. Az esküvőkön ajándékozott kendők, a komakendők, a bölcsőbe terített pirossal szőtt kendő, temetéskor a pap asztalára terített feketével díszített kendő, a fiatalok szemfedője mind szövással díszített anyagok voltak.⁴⁷

Az alábbiakban bemutatom a szedetttes szőttesek technikáját, hogy érzékelhető legyen milyen technikai keretek között születtek ezek a textilek. A szőtteseken a minta az alap –leggyakrabban vászonkötésű – szövetbe kerül. A négy- vagy két nyüsttel rendelkező szövőszékeken csak az úgynevezett szedetttes technika használatával tudtak komplexebb motívumokat létrehozni, melynél a mintázatot a láncfonalak felszedésével alakítják ki. A szőttesek technikai bemutatását Landgráf Katalin, Szittner Andrea: *Kézi szövés* című könyve alapján készítettem.⁴⁸ A szövés legegyszerűbb, legerősebb szerkezete a vászonkötés, melynek látszati rajzán (a kép alsó ábrája) jól látható, hogy a vetülékszál egy lánc alatt és egy lánc felett halad.

47 Balassa István, Ortutay Gyula (1979): *Magyar néprajz*, Budapest, Corvina Kiadó, 171-177.a

48 Landgráf Katalin, Szittner Andrea (1980): *Kézi szövés*, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 137-139., 162-170.

17. A kötésrajz és a szövőszék összefüggései.

A kötésrajzon – ami négyzethálós rendszerben készül – egy négyzet egy kötéspontnak felel meg. A kötéspont a lánc- és vetülékfonalak kereszteződési pontját jelöli. A kötésrajzon azt a fonalat jelölik, amelyik a szövet színoldalán a másik fonal fölött helyezkedik el. A láncfonal jele a kitöltött-, a vetülékfonal jele az üres négyzet. A vászonkötéshez minimum két lánc és két vetülékfonal szükséges, melyek négy helyen kereszteződnek egymással. Ezt nevezik mintaelemnek, mely vízszintesen és függőlegesen ismétlődik a teljes szöveten.

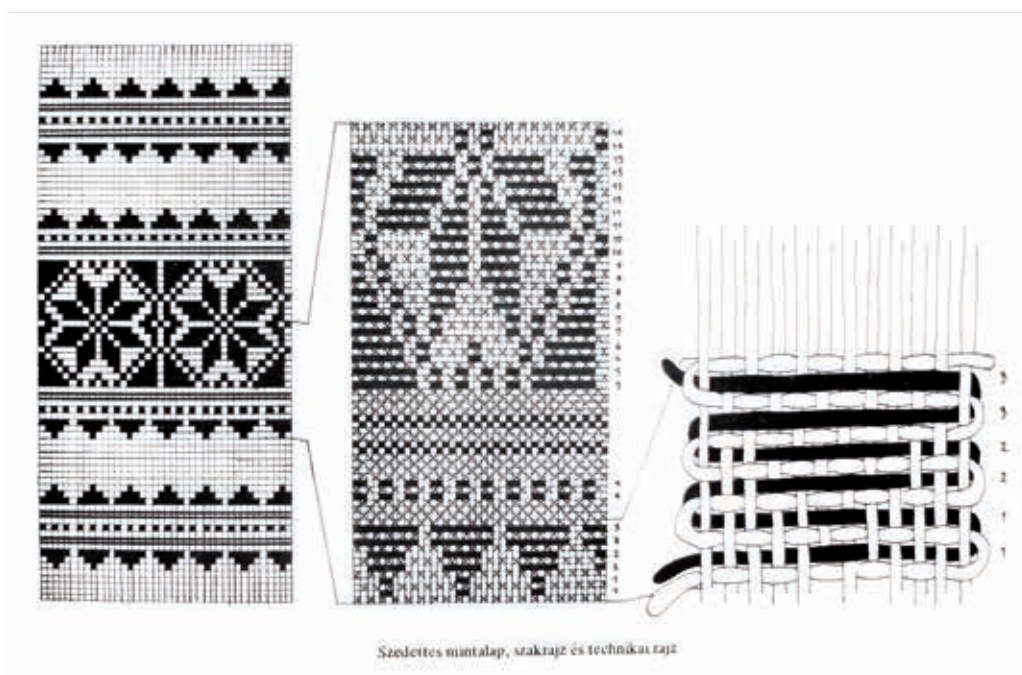
A szedetttes szőttes „elnevezését arról a szövés közben végzett műveletről kapta, amelynek során a láncfonalak közül kézzel szedegetjük föl a minta kialakításához szükséges fonalakat, s az ily módon mintásan felszedett láncfonalak között vetjük be a mintázó vetülékfonalat.”⁴⁹ A szedetttes szőttes kétféleképpen készülhet; két- és egyoldalasan. A kétoldalas technikánál a mintázó vetülék a szövet hátoldalán is lebeg, ezt nevezzük klasszikus szedetttes technikának. Az egyoldalas technikánál a mintázó vetülék csak a színoldalon lebeg.

49 Landgráf Katalin, Szittner Andrea (1980): Kézi szövés, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 162.

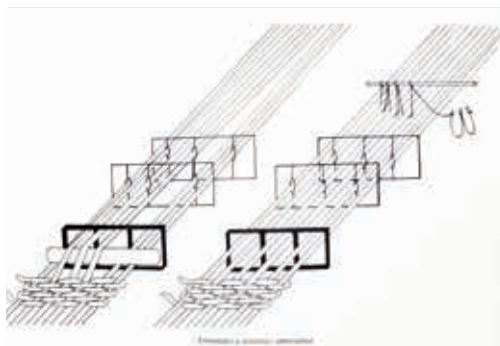
18. Szedettes fajták keresztmetszeti rajzai.

Mindkét technikánál az alapvászón szövése folyamatos, amit azt jelenti, hogy minden díszítő sor után egy vászonkötésű sor következik. A szerzők egy zalai ún. oszlopos rózsás motívumon mutatják be a minta ábrát, a szövés technikai- és látvány rajzát.

19. Szedettes mintalap, szakrajz és technikai rajz.

A minta szedésénél azokat a láncfonalakat emelik fel, melyek alatt a mintázó vetülék áthalad, és a mintalapon üresen hagyott négyzetek jelölnék. Itt nem érvényes a kötéstan jelölése, mert ezek a lapok csak a leolvasható mintát jelölik, nem a szövet szerkezetet. A mintalapon egy négyzet a szövésben kettő vagy több láncfonalnak felel meg, hiszen ez a technika nagyobb léptéket tesz lehetővé.

20. Útmutató a szedettes szövéséhez.

A szedettes szőttéseken a motívumok általában vízszintes tengelyre szimmetrikusak, aminek technikai okai is vannak. A szedéshez a nyüstök mögött ún. félnyüstöket használnak, melyekkel soronként előre rögzítik a mintában szereplő láncfonalakat. Szövésnél ezeket emelik fel és vetik be a mintázó vetüléket, így a folyamat gyorsabb lesz. Ezzel a módszerrel egy szimmetrikus mintának elég a felét „felszedni” hiszen a szimmetria tengelytől csak fordított sorrendben kell emelni a félnyüstöket. A mintázó vetülék általában vastagabb - gyakran több szálból van összefogva - mint az alapszövet vetüléke. A lazább és vastagabb díszítés kidomborodik a szorosabb és vékonyabb alaprétgeből, így a szedettes szőttések plasztikusabb felületet mutatnak.

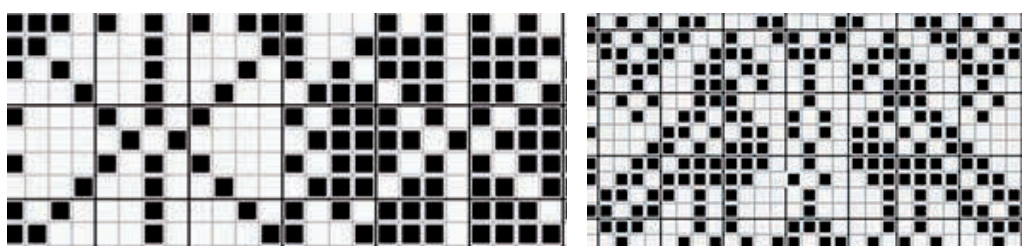
4.3. A TRADICIONÁLIS MINTÁZAT

Ahogy Tasnádi Zsuzsanna és Selmeczi Kovács Attila megfogalmazza: a szőttések díszítményét a technikai feltételek is meghatározták.⁵⁰ A lánc- és vetülékfonal viszonya alakítja ki a szövés minta geometriáját, így távoli vidékek mintái hasonlóságot mutathatnak. A szőttések mintázatát len vagy kender alapba bevezetett színes pamut vagy gyapjúszálak adták. A céhek megszűnésével a textilmű előállítás a házaknál élő nők feladata lett, így kialakultak a regionális különbségek. A házi szőttéseket a helyi hagyományok határozták meg, a minták sokkal egyedibbek, mint a takács szőttéseken. A korai szőttések még a takácsoktól ellesett mintákkal készültek, az egész országban elterjedtek a geometrikus minták, a páros madaras, állatos, virágos, emberalakos motívumok. V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula a szedettes technikával díszített szőttések mintáit díszítőelemen-

50 Tasnádi Zsuzsanna, Selmeczi Kovács Attila (2012): Régi magyar mintakincs, Budapest, Cser Kiadó és a Néprajzi Múzeum, 61-86.

ként tárgyalja.⁵¹A motívumokat a következő csoportokba sorolják: kocka, háromszög, kereszt és x motívumok, csillag motívumok, rozetták, futók, stilizált növényi elemek, virágok, futórózsa, egyéb növényi-, állati-, és ember motívumok. A szakirodalom kínálta csoportok alapján kezdtem a mintázat elemzését és a saját csoportok meghatározását. A magyar tradicionális textilek szerkesztési módjainak feltérképezése során a mintázatot alakító szabályszerűségeket vizsgáltam. A mintázat felépítése a következő részekből tevődik össze: motívum, szalag és felület.

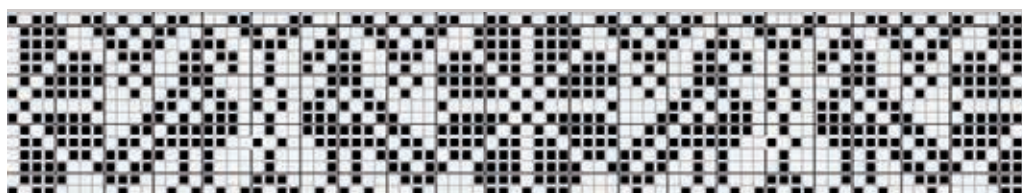
MOTÍVUM

21. Szedetttes motívumok.

A motívumok legtöbbször függőleges- és vízszintes tengelyre szimmetrikusak, ez alól a madár motívumok kivételt képeznek, azonban ezeket gyakran alkalmazták párban, így a szimmetria elve itt is érvényesül. Egy motívumnak számtalan változata lehet, kisebb-nagyobb módosításokkal ugyanazt a motívumot használják pozitív és negatív változatban is.

SZALAG

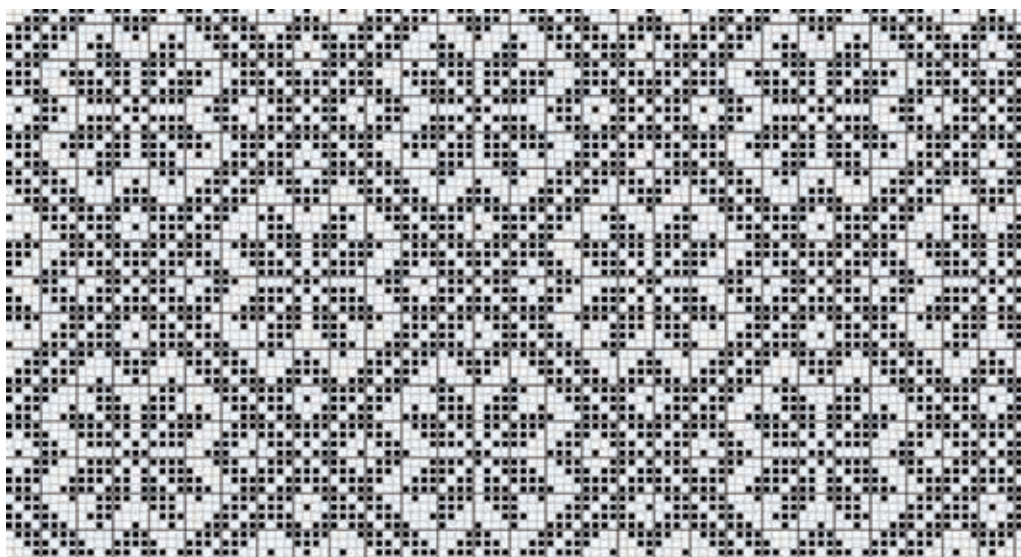
22. Szedetttes szalag.

A szőttesek díszítményét szalagokba komponálták, melyek az anyag teljes szélességén végig futottak. A szalagok felépülhettek azonos és eltérő motívumokból egyaránt, legtöbbször három szalag alkotott egy egységet. Az általában szélesebb, a főmotívumot tartalmazó szalagot alul és felül

51 V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szőttesek Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 71-103.

kiegészítő elemekből felépített szalagok (mesterkék) kísérték. A szalagok felületének komponálásánál gyakori a sorminta (egy vagy több elem ismétlődése), az inda és a cikcakk vonalvezetés.⁵²

FELÜLET

23.Szedettes felület.

A szőttesek felületét a szalagok elhelyezésével, ritmusával, sűrűségével komponálták. Jellemző, hogy a textilek látható része (pl. párnákon az egyik vég) sokkal díszesebb volt és a szalagok ismétlésével, tükrözésével nagyobb felületeket töltöttek ki. A szőtteseken a szalagok díszítő csíkként jelentek meg, ismétlésükkel pedig különböző rácsszerkezeteket alakítottak ki.⁵³

52 A további motívumokat lásd a képmellékletben 49-56. ábra

53 A további motívumokat lásd a képmellékletben 57-62. ábra

4.4. TERVEZÉS

Az általam tervezett textileken megváltoztattam a felület tradicionális komponálását, a szövés módját és a színeket egyaránt, ezzel alternatívát kínálva a tradicionális motívumok kortárs használatára. Az eredeti technikából eredő plasztikusságot azonban megtartottam, sőt kiemeltem, fokozva ezzel a szövetek által kínált taktilis élményt. A plasztikusság hangsúlyossá tételével arra törekedtem, hogy a mintázat ne pusztán felületi dekorációként jelenjen meg, hanem a szövet struktúrájának alakítója is legyen. A tervezési folyamat elején döntéseket kellett hoznom, annak érdekében, hogy ne távolodjak el túlságosan a kiindulópontomtól. Fontos volt számomra a motívumok felismerhetőségének megőrzése és a felület olvashatósága, ezért a motívumokat önállóan és végig azonos léptékben használtam a tervezés során. A felhasznált motívumok kiválasztásánál a felismerhetőség, variálhatóság, és a letisztultság volt a fő szempont és kizárólag igazolhatóan szöttesekről származó motívumokat gyűjtöttem a tervezést megelőző kutatás során.

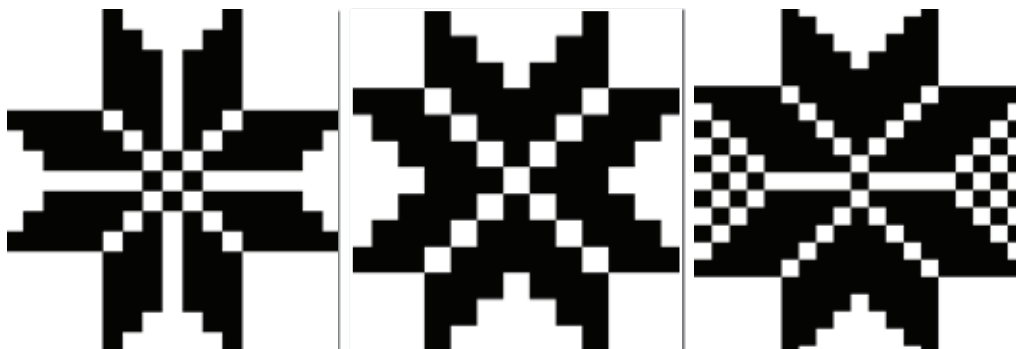
A kollekcióm a szötteseken található motívumok alapján témák szerint négy csoportra osztottam: csillag, virág, madár és geometrikus mintákra. Minden csoporton belül hat mintát terveztem előre meghatározott sémák szerint, melyek részben kapcsolódnak a tradicionális felületszerkesztő elvekhez, részben pedig alapvető mintatervezési sémák. A mintaszerkesztésnél alkalmaztam horizontális és vertikális tükrözést, elforgatást, ahogy ez az eredeti textilek esetében is megfigyelhető. A mintatípusaimat a következő sémák szerint építettem fel: sor, hullám, felület, rács: 90°, rács: 45° és ezek csomópontjaira helyezett pötty. Egy csoporton belül általában maximum három motívumot alkalmaztam, mert így jobban érvényesül az általam felállított szerkesztői elv. Nem a minél több motívum felhasználása volt a cél, hanem azon motívumok megtalálása, melyek erősítik egymást. Mindemellett kollekcióban gondolkodtam, így fontos szempont volt, hogy a csoporton belüli motívumok és a csoportok is jól működjenek együtt. A terveim fekete- fehérek, a minták határozott foltban jelennek meg, nem bontottam őket tovább árnyalással, így a szövet plasztikáját az alkalmazott motívumok alakítják. A terveimen a fehér szín jelöli a magasabb, a fekete pedig a mélyebb területeket és a tervek végleges léptékét a szövéshez igazítottam. Az eredeti szöttesek mintarajzain a motívumok négyzetekből épülnek fel, melyek több láncfonalnak feleltethetőek meg, ez a négyzetesség aztán a szövés során a lépték miatt elvesz. Esetemben a lépék növelése lehetővé tette a motívumok 'píxelességének' megtartását, ami által a mintázat mintegy ráközelített állapotban tartja a szemlélőt.

A tervezés során számos variációt készítettem, melyekben többféle motívummal dolgoztam egy-egy témában. Azt vizsgáltam, hogy egy adott motívum hogyan működik az általam meghatározott rendszerekben. Eltérő karakterű motívumokkal kísérleteztem, használtam a minták pozitív- és negatív verzióját, alkalmaztam a motívumok elforgatását egy terven belül, de készültek olyan tervek is, melyeken egy mintaelem torzított variációi szerepelnek és olyanok is, melyek összegeznek egyes motívumokat. Ezeket azonban túlságosan szerteágazónak éreztem és úgy láttam, hogy nem támogatják a tervezés elején kitűzött céljaimat (motívumok felismerhetőségének megőrzése és a felület olvashatósága).⁵⁴ Hosszas szelektálás után határoztam meg a csoportokat alkotó végleges terveket, melyeket az alábbiakban mutatok be.

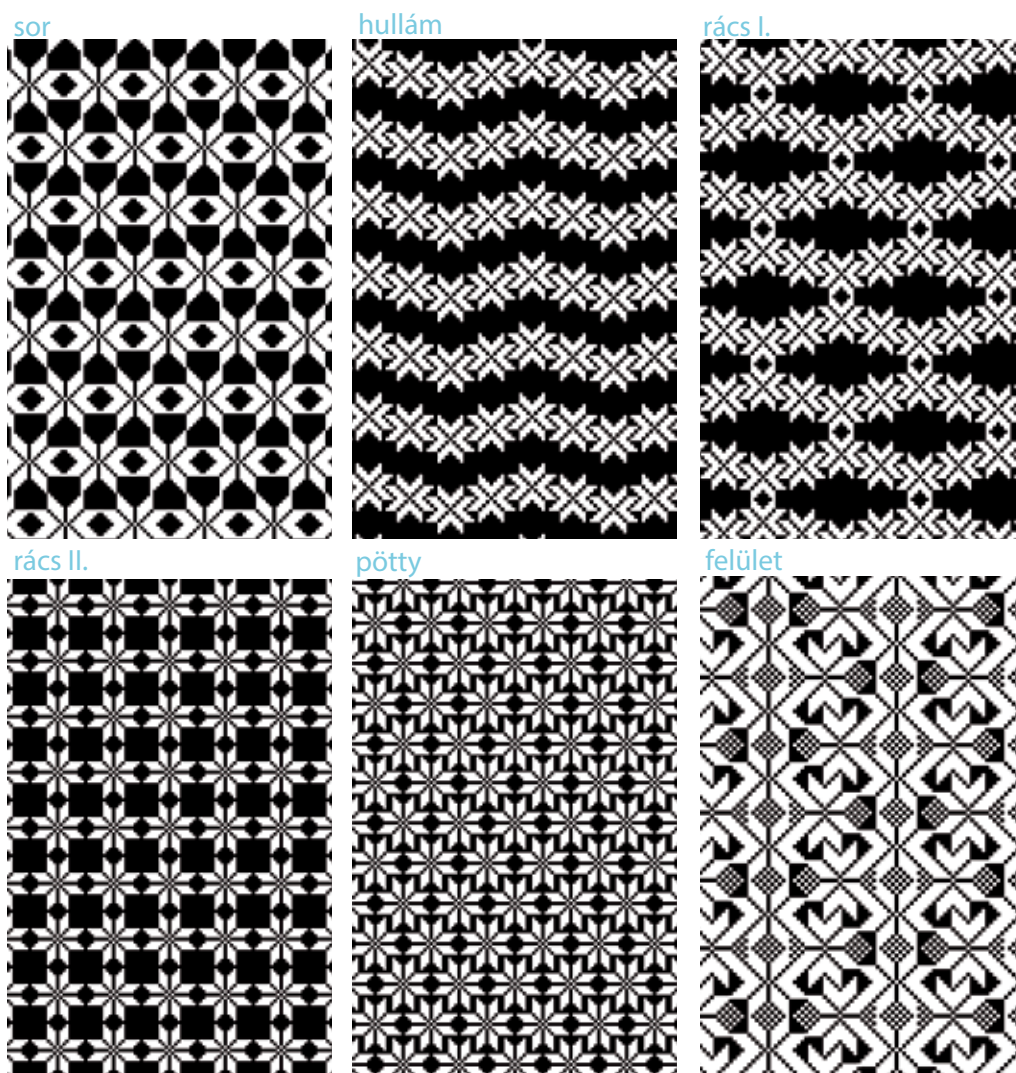
54 A fel nem használt terveket lásd a képmelléklet 63. ábráján.

MINTAKOLLEKCIÓ/CSILLAG

FELHASZNÁLT MOTÍVUMOK

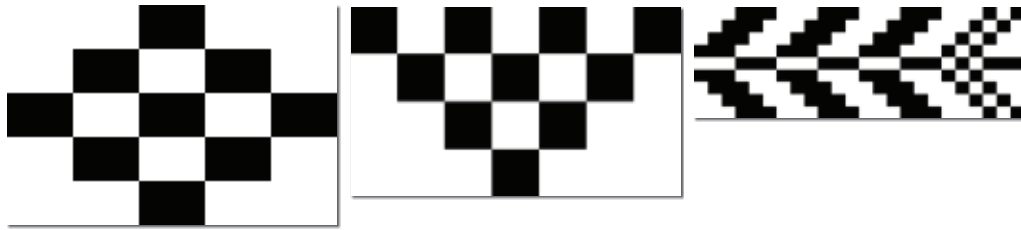
24. Csillag motívumok

25. Újraértelmezett tradíció/csillag mintakollekció

MINTAKOLLEKCIÓ/GEOMETRIA

FELHASZNÁLT MOTÍVUMOK

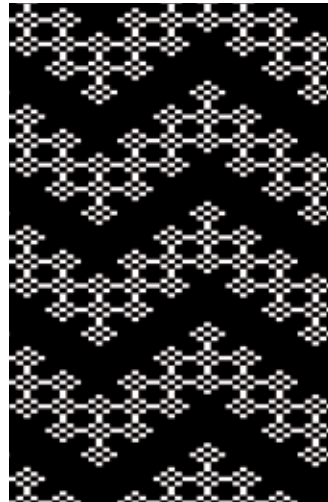

26. Kockás, rozsmaringos, kockás minta

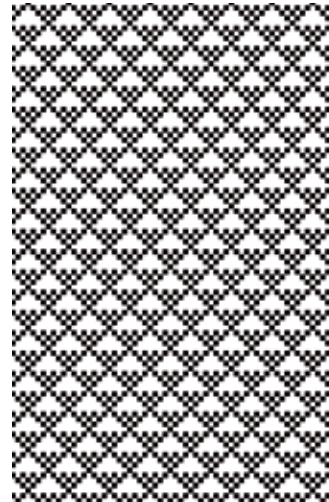
sor

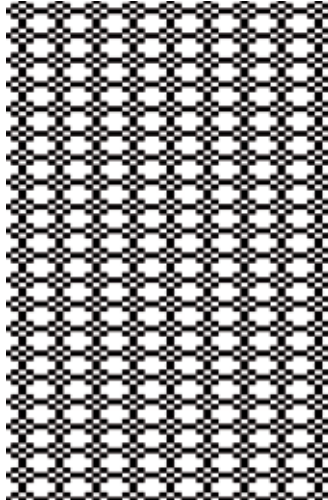
hullám

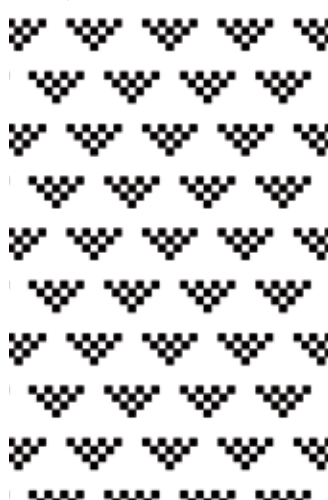
rács I.

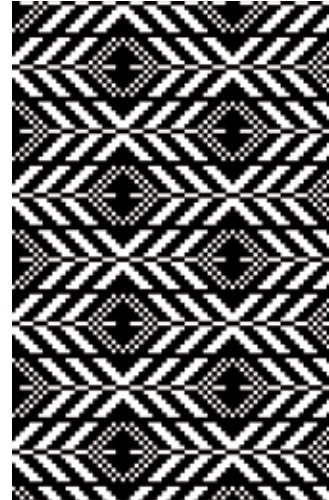
rács II.

pötty

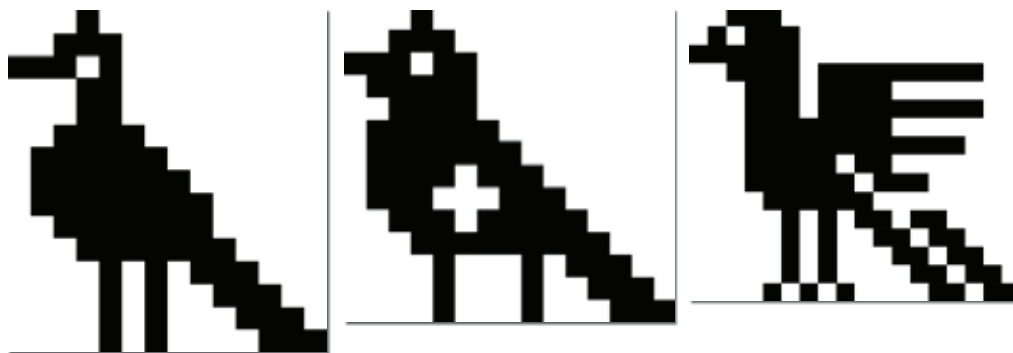
felület

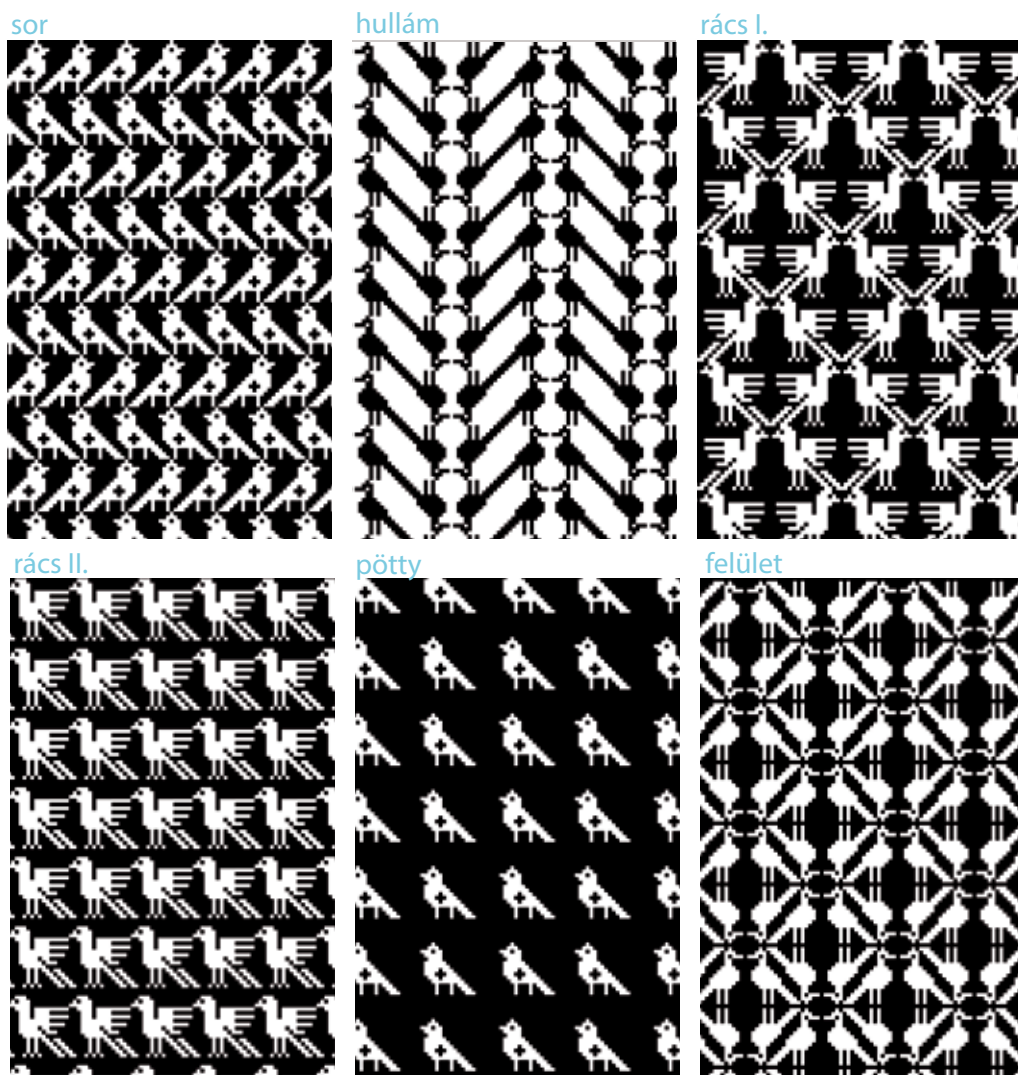
27. Újraértelmezett tradíció/geometrikus mintakollekció

MINTAKOLLEKCIÓ/MADÁR

FELHASZNÁLT MOTÍVUMOK

28. Madár motívumok

29. Újraértelmezett tradíció/madár mintakollekció

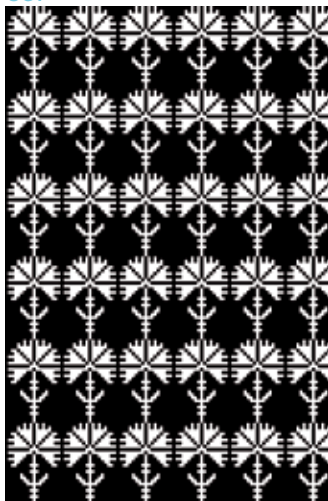
MINTAKOLLEKCIÓ/VIRÁG

FELHASZNÁLT MOTÍVUMOK

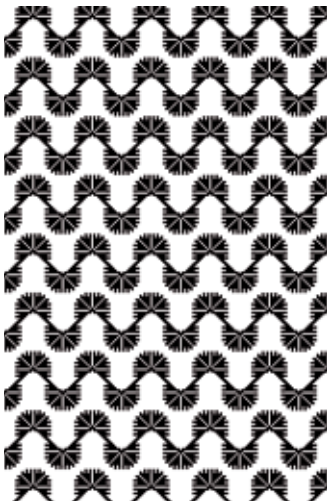

30. Szegfű motívumok

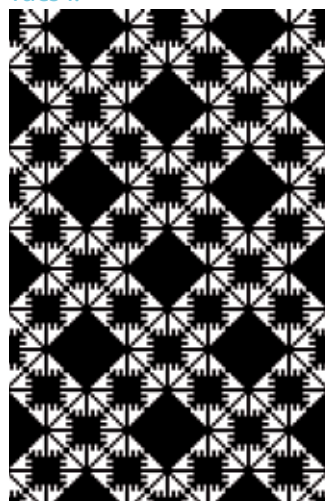
sor

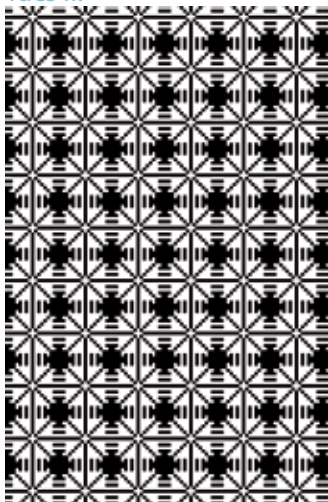
hullám

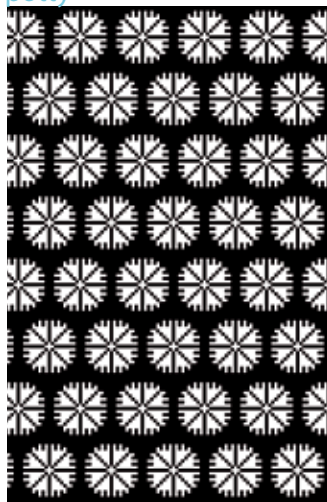
rács I.

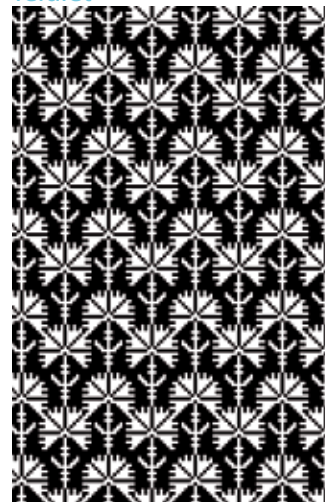
rács II.

pötty

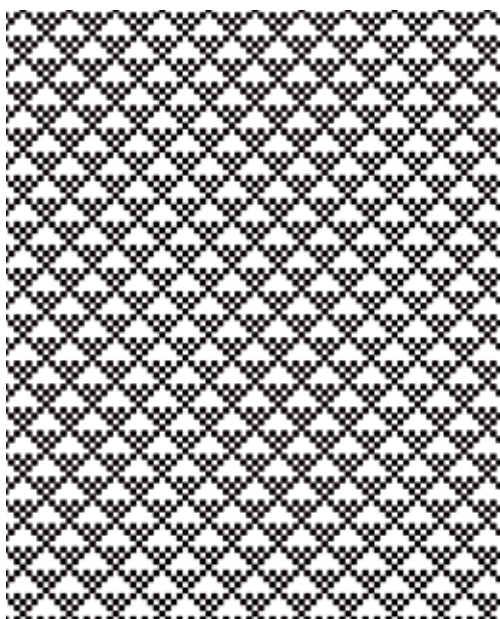
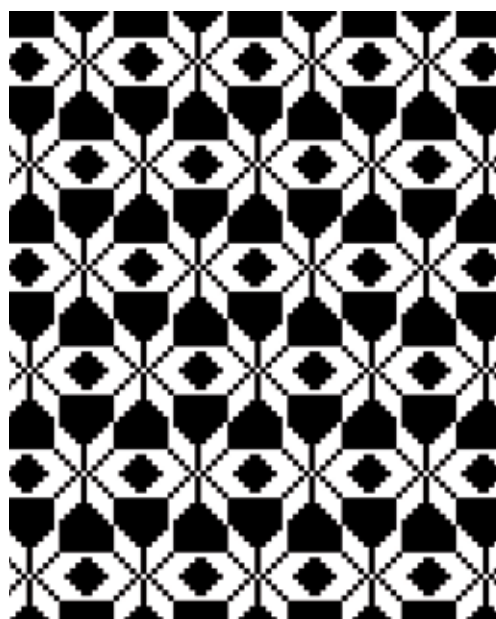
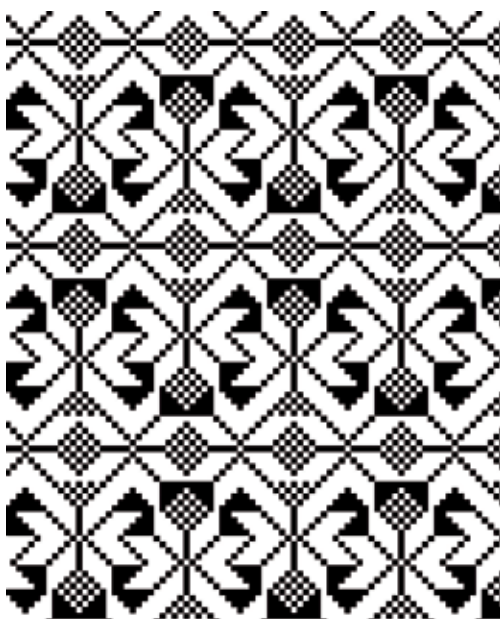
felület

31. Újraértelmezett tradíció/virág mintakollekció

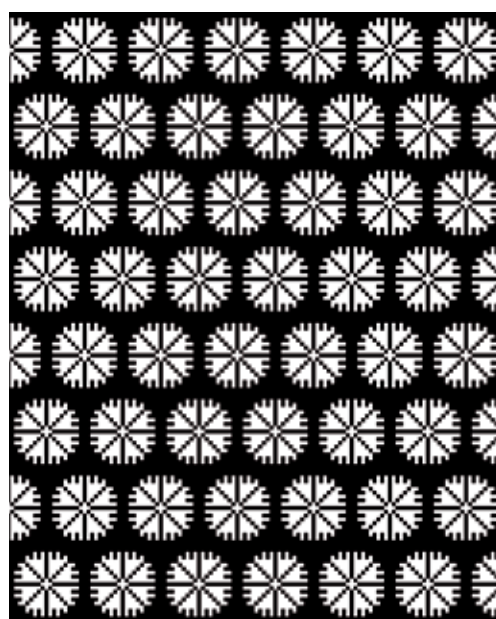
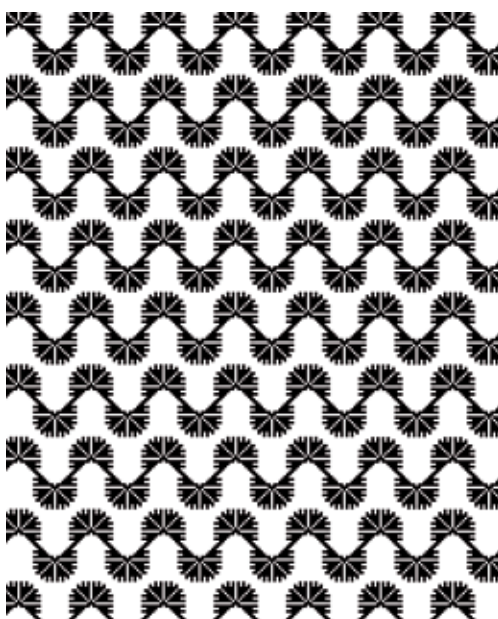
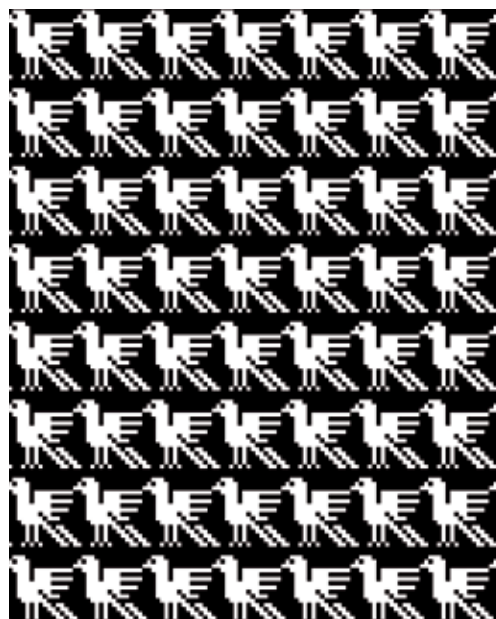
KIVÁLASZTOTT TERVEK

Minden témából két terv került kivitelezésre, a tervek kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy a végső textilkollekcióban minden mintatípus megjelenjen. Törekedtem arra, hogy a választott minták a feldolgozott téma minél több vetületét megmutassák, ugyanakkor élvezhető és letisztult összképet nyújtsanak.

SZÍNEK

A motívumok mellett a színek is nagyon karakteresek a népi textileken. Jellemzően erős a kontraszt a minta és a hordozó alapelület között. A fehér vagy nyers színű alpra többnyire egy színnel (piros vagy kék) kerülnek a minták, épp ezért a színpalettámat úgy válogattam össze, hogy világos-sötét, hideg-meleg színek egyaránt szerepeljenek benne. Törekedtem arra, hogy a válasz

tott hét szín egymással is jól kombinálható legyen. A végleges anyagok között vannak egy-, két-, és három színnel készült darabok is, ezáltal a taktilis és a vizuális élmény egyensúlyba került. A monokróm szöveteken a plasztikai hatások dominálnak, míg a két színnel szőtt mintáknál a színhasználat vizuálisan támogatja a mintázat plasztikai játékát. A magasabb részeknél világosabb-, az alacsonyabb részeknél sötétebb színt használtam. A három színnel készült textilek esetében a vizuális-, és a taktilis érzékelés kiegészíti egymást, itt a színek nem mindenhol fedik le a felület plasztikai játékát. A kiválasztott nyolc mintára számos színvariációt készítettem az általam meghatározott hét szín felhasználásával. Színcsoportokat határoztam meg, melyek jól működnek együtt és képesek egymást erősíteni.⁵⁵

32. Újraértelmezett tradíció/ színes szövettervek

4.5.KIVITELEZÉS

A kollekciónak innovációja az időbeni hatékonyságban, az alkalmazott technológiában és a magas minőségű alapanyagokban rejlik. Régen kézzel készítették ezeket a motívumokat a szövéskor, ezért leginkább dekorációs szerepe volt, mert idő-, anyag- és pénzigényes lett volna teljes

felületen alkalmazni. Éppen ezért fontos számomra, hogy a termék eladható, használható legyen, egyben innovatív a magyar kultúrában és a piacon egyaránt. A jelenleg létező válaszok, legtöbbször kézzel szövött, 1:1 léptékű változatok, melyek elsősorban a tradíció konzerválására törekednek. Én azonban szeretnék kortárs design választ adni a tradíció tovább örökítésének kérdésére.

A doktori mesterművemmet Hollandiában, Tilburg városában a TextielLab-ban gyártották, amely a helyi TextielMuseum szerves része. A TextielMuseum 'dolgozó' múzeumként aposztrofálható leginkább, tevékenysége átível a konzerváción, a kiállításon és az alkotáson, áthidalja a távolságot a múltbéli örökség, mesterségbeli tudás és a jövőbeli innováció között. A TextielLab a múzeum technikai szíve, amely főleg új és innovatív projektek fejlesztésével és támogatásával foglalkozik.⁵⁶

33. TextielLab, Tilburg, Hollandia

Olyan egyedülálló tudásközpont ez, amely ötvözi a különleges anyagok gyártására szakosodott műhelyt és a nyitott stúdiót, az innovációval a középpontban. Termékfejlesztők és technikai szakemberek által vezetve, helyi és nemzetközi designerek, építészek, művészek és hallgatók fedezhetik fel a fonal végtelen lehetőségeit és a számítógép vezérelt technikákat. A fókuszban elsősorban design projektek és képzőművészeti alkotások állnak. A jelentkezőket a projekt tartalma, kreativitása, motivációja és innovációja (technika vagy alapanyag) alapján értékeli egy kreatívokból és technikai szakemberekből álló bizottság. A TextielLab-nak kiterjedt hálózata van, mely magában foglalja a fonal-, gép-, és textil szoftver beszállítókat. Az itt dolgozó szakemberek olyan évenként megrendezésre kerülő vásárokat látogatnak, mint a Pitti Filati Firenzében, Filo és a Salone del Mobile Milánóban és a Premier Vision Párizsban, ahol első kézből tájékozódnak a textilipar és az alapanyag gyártók újdonságairól.⁵⁷

56 <http://www.textiellab.nl/en/exposition/co-creation-in-the-textiellab>

57 <http://www.textiellab.nl/en/>

34. TextielLab, Tilburg, Hollandia

A múzeum területén a látogató szabadon mozoghat és láthatja a gépeket működés közben. Az ott töltött három nap alatt azt tapasztaltam, hogy az emberekre nagy hatást gyakorol, ha élőben látnak működni egy szövő- vagy kötőgépet. A technikusok és demonstrátorok bekapcsolják az egyébként nem üzemeltetett gépeket is, ha valaki érdeklődik. Egyes gépek folyamatosan működnek, ezeken különböző anyagokat gyártanak és közben a projektek kísérleteit is készítik. Amikor a mintáimat szövtek a látogatók ott álltak a szövőgép mellett és figyelték, hogy mi történik. Egy alkalommal az egyik technikus kíséretében bejöttek az irodába és kérték, hogy mutassam meg a gőzölt anyagokat, hogy megfoghassák és érzékelhessék a különbséget a szövőgépen lévő anyaghoz képest. Amikor valaki látja és megérti, hogyan készül egy textil, értékelni tudja a befektetett időt, tudást és energiát, ami annak a tervezéséhez és gyártásához szükséges. Az emberek csak nagyon ritkán pillanthatnak bele ezekbe a folyamatokba, de úgy tapasztaltam, hogy érdeklődőek és nyitottak, hogy részévé válhatnak valaminek, amitől a generációk során távol kerültek.

TECHNIKAI RÉSZLETEK A KIVITELEZÉS SORÁN

A TextielLab-ban három napot töltöttem el, mely elegendő idő anyagfejlesztésre, de a végleges anyagok kivitelezésére már nélkülem került sor. A szövés egy számítógép vezérelt Dornier típusú jacquard szövőgéppel történt. A lánc szélesség 160 cm, a felvetés sűrűsége 36 szál/cm, ami részletgazdag képek leszövését is lehetővé teszi. A kivitelezéshez a terveket Photoshop programmal készítettem el. A tervek pixelszáma megegyezik a láncfonalak számával. A szövetek pamut és poliészter fonalakat felhasználásával készültek.

A TextielLab részéről Marjan van Oeffelt, termékfejlesztő volt a segítségemre a szövetek kötéseinek kifejlesztésénél. A szövőgépet Michel Leermakers, Ron van de Pol, Perry van den Hout technikusok kezelték.

A bemutatkozás után bemutattam a projektemet és a tervezett végeredményt. Ezt követően meghatároztuk a három napra kitűzött célokat, hogy a lehető leghatékonyabban tudjunk együtt dolgozni. Marjan mutatott általuk fejlesztett anyagvágatokat különböző alapanyaggal, technikával és felülettel, ezeken keresztül próbáltuk közelíteni az elképzeléseinket és benyomásainkat. Estemben a fő alapanyag adott volt, így kiegészítő anyagokat (töltőszál és háttér szálát) kerestünk ahhoz, hogy a tervezett felületek a lehető leglátványosabbak legyenek. A matlaszé anyag típus lett a kiindulópont, amit én javasoltam. Ezeken az anyagokon steppelt anyaghoz hasonló felületeket alakítanak ki szövással, a mintázatok kidomborodnak és a „háttér” alacsonyabb marad.

A szövet tervezéséhez Marjan Texcelle Pro tervezőprogramot és Weave Editor szövetszerkesztő programot használt. A Photoshop terveimet importálta a Texcelle Pro programba és kijavította a pixeleségből adódó esetleges hibákat. A mintát többszörözte a szövetszélességének (160cm) megfelelően. A Weave Editor program segítségével kötéseket rendelt a szövet egyes részeihez. Több kötéssel kísérleteztünk, hogy a megfelelő konstrukciót megtaláljuk, ami minden részletében az elképzeléseimhez legközelebb áll. A szövetem kétrétegű, a rétegek között töltővetülék halad el, amely a minta plaszticitását alakítja, ott ahol erre szükség van. A vetülék sűrűsége befolyásolja az anyag tulajdonságát és színét. Használtunk magasabb vetülék számot (56 vetés/cm) és kisebb sűrűséget egyaránt (35 vetés/cm).

35. Szövés kísérlet

Az első nap végén a kezdeti kudarcok ellenére sikerült olyan szöveteket létrehozni, melyek a minta szerint már domborodnak. A szövést gőzölés követte, ennek hatására a töltővetülék összezsugorodik és összehúzza a mintát. Megpróbáltunk vetülékdominánsabb kötést és nagyobb vetülék-sűrűséget alkalmazni, hogy jobban érvényesüljenek a vetülék irányban használt színek. Az alsó és a felső rétegben is ugyanazt a mercerizált pamutszálát alkalmaztuk. Az alsó réteghez két szálát összecérnáztunk, hogy vastagabb legyen a szál és így segítsük a szövet domborodását.

36. Szövés kísérlet

Az első kísérleteknél az anyagminőség jó lett, de a kötés nem volt megfelelő, így a minta nem látható csak a random letűző kötésponatok mintázzák a szövet felületét.

37. Szövés kísérlet

Készítettünk kísérleteket két színnel, kezdetben nagyon magas vetüléksűrűséget alkalmaztunk, de később ezt lecsökkentettük 80 vetülék/cm arányra, így a minta sem torzult annyira.

38. Szövés kísérlet

A folyamat közben a tapasztalatok alapján változtak a tervek is. Éltem a szövés adta lehetőségekkel, melyek előre nem voltak láthatóak. A nagyobb léptékű minták jobban domborodnak, és szebb mintaképet adnak.

A színpróbák alapján az volt látható, hogy a világosabb színek szebbek a fehér felvetésben. A sötétebb színeknél a vetülék vékonysága miatt átsejlik a töltőszál fehér színe, ezt a kötések és a vetülék-sűrűség megváltoztatásával küszöböltük ki. A szövés meghatározza a minták léptékét is, ugyanis a kísérletek alapján nagyobb méretű mintaelemek érvényesültek jobban ennél a szövésmódnál.

A két színnel készített mintákban a háttérben alkalmazott kötések hibái csíkokat eredményeztek a szövetben, melyet a kötés megváltoztatásával orvosoltunk.

39. Szövés kísérlet

Készítettünk egy szövés kísérletet három színnel. A kötésben volt egy hiba, ami azt eredményezte, hogy az egyik felső szál a töltő szállal együtt lebegett, de miután ezt kijavítottuk a szövetszerkezet működőképpé vált. A szövés kísérlet tanulságai alapján meghatároztam a háromszínű minták végleges léptékét.

40. Szövés kísérlet

Az egyszínű mintákon is alkalmaztuk a kétszínű anyagoknál használt kötést, ami sokkal egyenletesebb felületet eredményezett. Azonban a madár minta egy színnel nem lett sikeres, a motívum néhol jól olvasható, de a részletei nem rajzolódnak ki mindenhol egyformán. Az idő hiánya miatt már nem volt lehetőség arra, hogy ezt továbbfejlesszük.

4.6.ÚJRAÉRTELMEZETT TRADÍCIÓ

A mestermű nyolcdarabos textilkollekciója csillag, virág, madár és geometria témákra készült mintakollekciók terveiből került kiválasztásra. Készültek anyagok egy-, két- és három szín felhasználásával. Az alábbiakban a kész szöveteket mutatom be.

EGY SZÍN

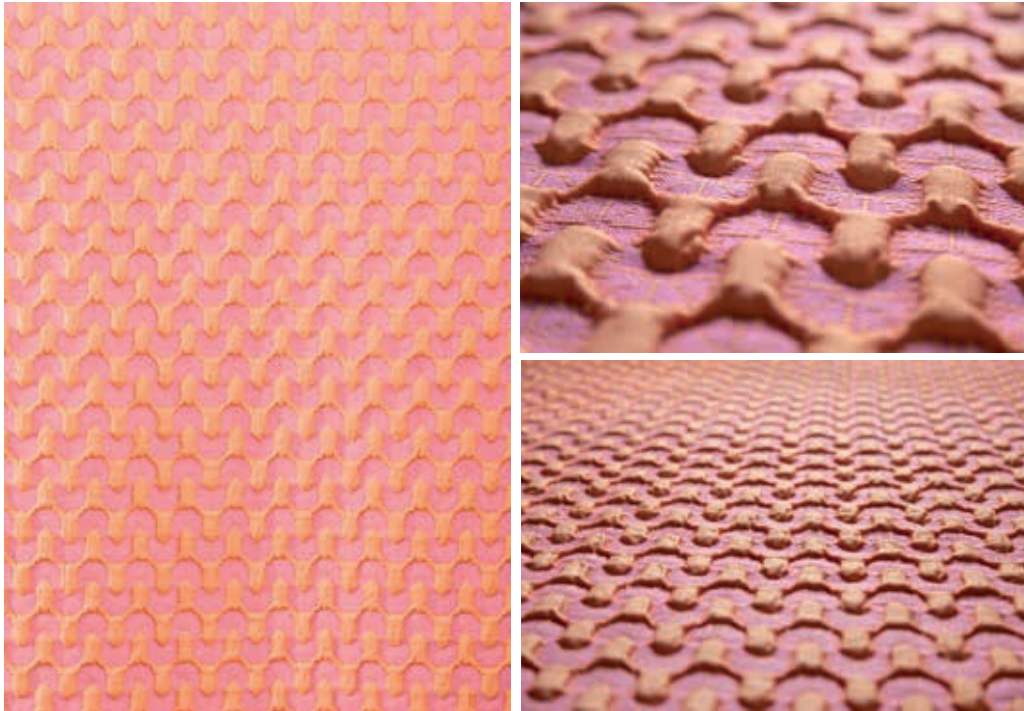

41. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció

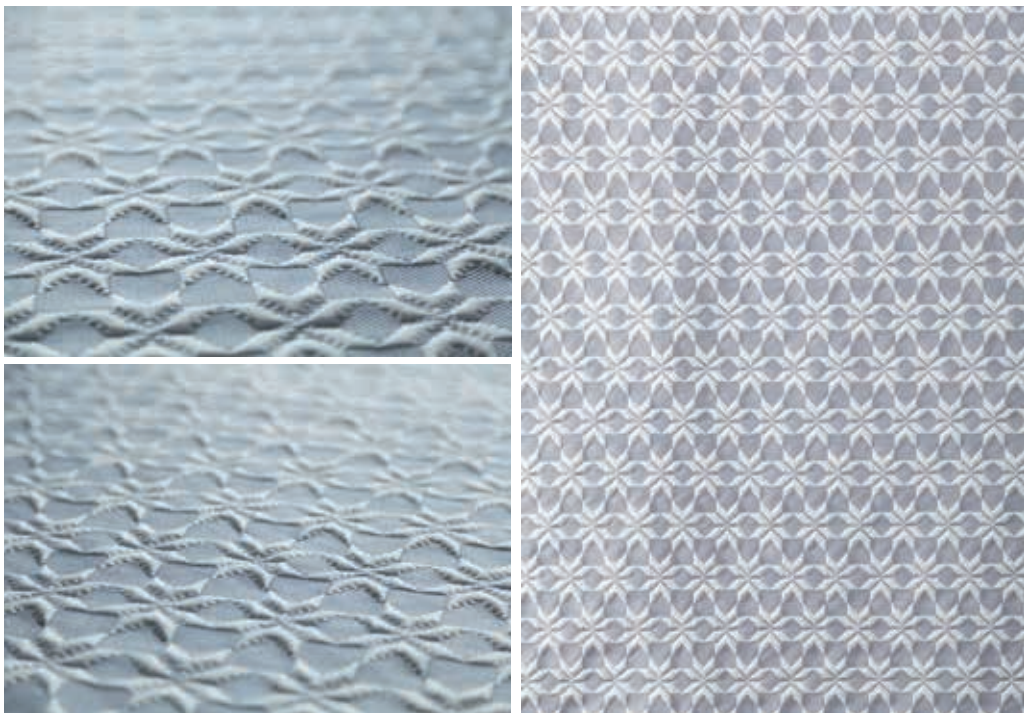

42. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció

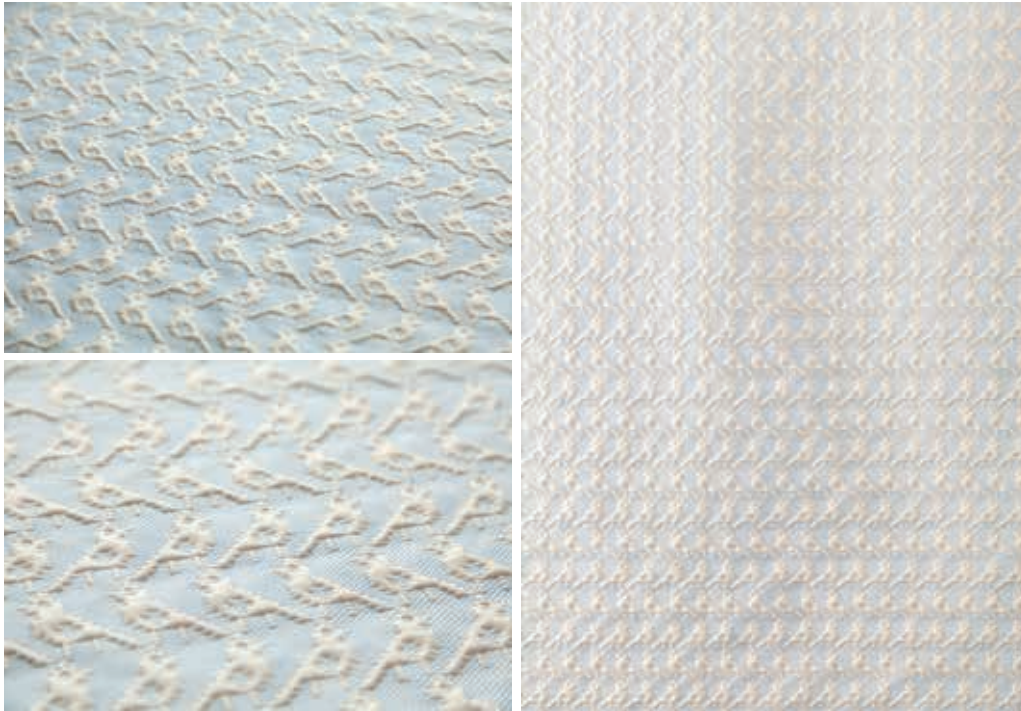
KÉT SZÍN

43. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció

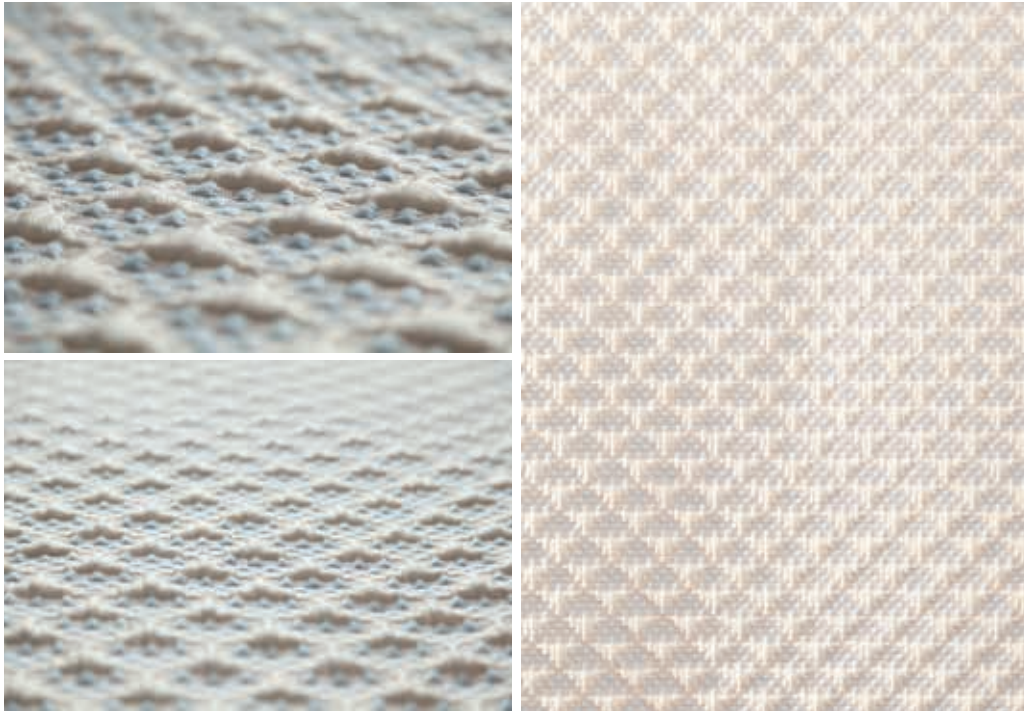

44. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció

45. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekcó

HÁROM SZÍN

46. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció

47. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció

48. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekcó

A doktori mesterművemben sikerült elérnem azt a célkitűzést, hogy a mintázat alakítsa az anyagok felületét és plasztikusságát. A szövés adta lehetőségek alakították a minták léptékét és hatással voltak a domborodó és a sík részek arányára. Eltérő léptékű darabok születtek, melyek a színek segítségével három irányból közelítik meg a motívum és a plasztika olvashatóságának kérdését. A TextielLab-ben elérhető szakmai tudás segítségével sikerült az előzetes elképzeléseimnek megfelelő anyagokat kifejleszteni, melyeken a szövet szerkezete a mintázat szerint alakítja a felületet. Az így létrejött izgalmas tapintási felület pedig a közelebbi lépés és az érintés lehetőségét kínálja fel a befogadónak.

A mestermű címe is utal arra a tudatos tervezői szándékra, mely a tervezési folyamatom egyik fő pillére volt. Ez pedig nem más, mint hogy olyan új olvasatot találjak a tradíciókban fellelhető általam értékesnek tartott témára, amely a kortárs közegben is képes izgalmassá tenni a hagyományos motívumokat.

5 OKTATÁSI TAPASZTALAT

A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem textiltervező képzésében a 2014/15-ös és a 2015/16-os tanévben a BA II. évfolyamon, az általam vezetett tervezési feladatban is megjelent a tradíció adaptálásának kérdése. A feladatkiírás határozott kereteket állított fel, mivel a másodévben kezdődik a szakos specializáció. A hallgatók ekkor kezdenek ismerkedni az adott szak technológiai lehetőségeivel, amihez a tervezést igazítaniuk kell. A szövöttanyag specializáción, a félév során tradicionális szöttesekből kiindulva terveztek a hallgatók szövött anyagot.

A tradíció mint inspiráció.

A feladat célja

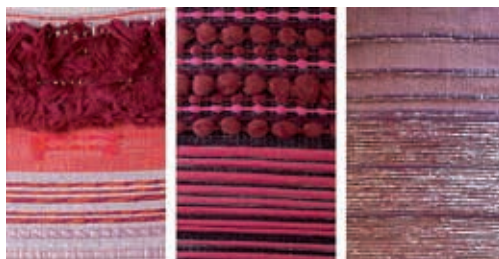
Olyan szövött anyagkísérletek létrehozása, melyek tradicionális textilekből inspirálódnak. Az alapanyag- és lépték változtatásával új matéria létrehozása, amely eltér az eredetitől. A feladat során mérhető, ki mennyire rugaszkodik el a kiindulóponttól, mennyire értelmezi át azt. Milyen egyéb inspirációs forrást társít hozzá, az eredeti technikát milyen alternatív módon dolgozza fel.

A feladat

Nyüstös anyag tervezés és kivitelezés, szabadon választható, tradicionális, magyar szöttesek feldolgozásával. A választott textilek elemzése után mintadarab készítése a technika értelmezéséhez. Egyéni inspiráció alapján a választott szövetek átírása alapanyagban, léptékben, színben, technikában. A tervezés során a folyamat tudatos felépítése, az egyéni tervezői stílus és nyelvezet kialakítása. A tervezéssel párhuzamosan szövött anyagkísérletek készítése, alternatív anyagok (fém, fa, műanyag stb.) használatával. Technológiai megoldások felvetése a tradicionális technika új anyagokkal való összekapcsolására. A kísérletek segítik a tervek vizuális világának leképezését a szövött anyagban. A kiválasztott tervek alapján több darabos kísérleti textilkollekció kivitelezése kézi szövéssel.

EREDMÉNYEK

2014-2015, II. félév, BA2

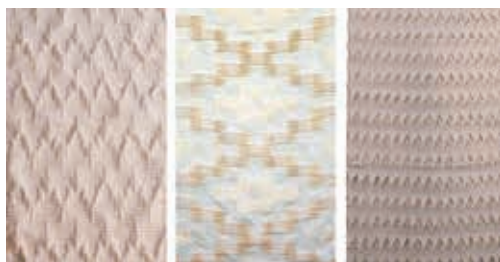
Olajos Csenge

Inspiráció: csángó textilek. Különböző ritmusokkal és arányokkal dolgozott. Színeiben alapvetően nem távolodott el nagyon az eredeti textilektől, a fényes anyagok beemelésével azonban sajátos atmoszférát teremtett.

Tóth Daniella

Inspiráció: sárközi szőttesek. Apróbb léptékű textileket választott. A mintákat egyidejűleg kezelte a síkban és a térben. A szöveten kötésekkel hozott létre nagyon finom felületeket, melyek reflektáltak az eredeti textilekre. Plusz inspirációként a jelek továbbítását emelte be és televízió alkatrészekkel, fémlapokkal, drótok szigetelésével képezett térbeli csíkokat a szöveteken. Az eredeti szőttesek fekete fehér színeit élénkebbé tette.

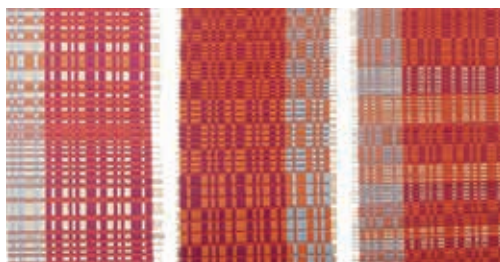
Srankó Fanni

Inspiráció: csíki festékes szőnyegek vízfolyásos motívumai és a csángó szőttek barackmagos mintái. Struktúra központú tervezés, emiatt a színeket teljesen visszafogta, hogy a felületek mozgása minél jobban érvényesüljön. A cikkcakk vonalat különböző léptékben és kompozícióban alkalmazta. A mintázat kialakításánál néhol csak hordozó alapnak használta a szövést. A mintát egy plusz réteg hordozza, ami a szövet felületén jelenik meg.

Szabó Luca

Inspiráció: csángó textilek, hímzett ingujjak. Sík plasztikus felületek váltakozásának ritmusa. A csángó népzene és néptánc építkezését és dinamikáját kapcsolta plusz inspirációként. A teljesen natúr textileken különböző technikákkal jelennek meg a sík és a plasztikus részek. A visszafogott színek erősítik a plasztikai értékeket.

Szabolcs Erzsébet

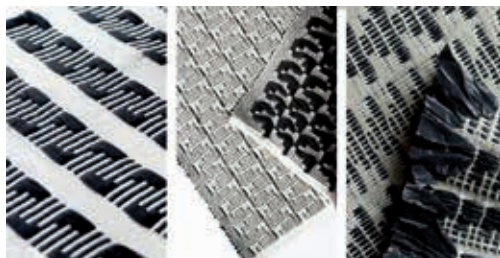
Inspiráció: Bács-Bodrog és Baranya területéről származó textilek. Mindkét esetben kiemel egy motívum részletet, amit aztán a textil teljes felületére komponál. A léptéket az egyik esetben növeli, a másikban pedig csökkenti az eredetihez képest. Az eredeti szövési technikát is átírja, kötésekkel oldja meg a felületek tagolását. A színekben teljesen eltávolodik az eredetiektől.

Horák Enikő

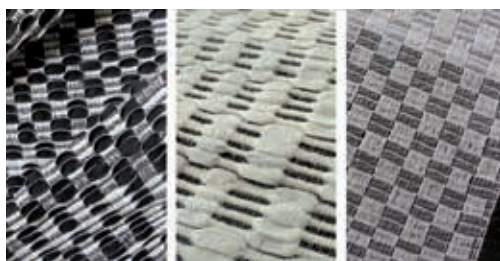
Inspiráció: csángó textilek, barackmagos és fenyőágas motívumai. Torzítja, és a térbe hozza a mintát, növeli a léptéket. A színek visszafogottak, így jobban érvényesül a plasztikai hatás. A felhasznált alapanyagok eltérő képet adnak a textileknek.

2015-2016, I. félév, BA2

Fülöp Tünde

Inspiráció: Tolna, Decs. Az eredeti textilek fekete fehér világát megtartotta, ami még hangsúlyosabbá teszi a grafikus, geometrikus mintázatot. A plusz inspirációként a zenei kották vizuális nyelvezete jelenik meg. Megtartja az eredeti technikát, így a szövetek szín-, és hátoldala egyaránt értelmezhető marad. A léptékváltással, a felület komponálásával és a ritmusok kialakításával erőteljes saját világot teremt.

Kárpáti Mónika

Inspiráció: sárközi textilek. Geometrikus motívumok. A plusz inspiráció a mozgás volt, amit a minta megnyújtásával és összenyomásával ért el. A színeket leredukálta, ugyanakkor megőrzi az eredeti textilek hatását.

ÖSSZEGZÉS

Áttervezésnél a következő tényezők változtathatóak: alapanyag, lépték, ritmus, kompozíció, színek. A hallgatók minden esetben változtatnak legalább egy dolgon, annak függvényében, hogy a saját projektjükben mi válik hangsúlyossá. Ha a struktúráé a főszerep általában redukálják a színeket, ha a mintázatra akarják felhívni a figyelmet, növelik a kontrasztot. Élénk színeket alkalmaznak, ha a ritmus, a felület megbontása a fontos. A lépték szinte minden esetben növekszik. A mintákat torzítják (nyújtás, összenyomás), kiemelnék elemeket, melyekből aztán felületeket komponálnak. A minta megjelenhet a szövetben vagy egy plusz rétegen, ami már a térbe mozdítja a felületet. A mozgás, plaszticitás, strukturált felületek rendszeresen visszatérő motívumok. A többség geometrikus mintákat választ és az átdolgozás során sem mozdul organikus irányba.

6 BEFEJEZÉS

A textiltervezést hihetetlenül izgalmasnak találom, az elmúlt hosszú évek során sok mindent megtanultam erről a szakmáról, de a mai napig találok benne újdonságot. A textil számomra nem pusztán anyagot, hanem legalább annyira gondolkodásmódot is jelent. A strukturált gondolkodás előtérbe kerül az anyagtervezésnél, de valójában a mintatervezés vagy a formaalakítás sem mellőzi ezt a hozzáállást. Ahogyan maga a matéria, úgy a megközelítési módok és az eredmények is sokszínűek lehetnek. A doktori kutatás alatt számos inspiráló szakmai eredménnyel találkoztam, melyek szintén azt bizonyítják számomra, hogy a textil területe mennyire sokféle és izgalmas. Olyan terület ez, ahol a múlt és a jövő nem zárják ki egymást, ahol a tradicionális- és a legmodernebb technikák remekül megférnek együtt és ahol a kreatív ötletek és a szakértelem találkozásából lenyűgöző dolgok születhetnek. Még a tervezői pályám legelején tartok, de bízom benne, hogy a következő évek során is olyan izgalmas kihívásokkal találkozom majd, melyekben hasznosíthatom és bővíthetem az eddig megszerzett tudást és tapasztalatokat.

A doktori mesterművem létrehozásához a témában való elmélyedésre, nagyfokú tudatosságra, rugalmasságra, jó szervező- és kommunikációs készségre volt szükségem, melyek legalább olyan fontosak voltak, mint a tervezői látásmód és a téma iránti érzékenység. Egy designernek legalább olyan jónak és kreatívnak kell lennie a projekt menedzsmentben, mint a tervezésben. Alkotóként betöltött szerepe is sokféle lehet, a tevékenysége által szolgálhatja a megrendelőt vagy akár a társadalmat, elgondolkodtathat az általa megfogalmazott kérdések által, érzékenyítheti a befogadót bizonyos témák iránt és a saját eszközeivel felhívhatja a figyelmet általa fontosnak tartott kérdésekre. A doktori kutatásom fókuszpontjába a textil szerepének feltárását helyeztem, arra szerettem volna rámutatni, hogy a textil szerepét és helyzetét két fő tényező befolyásolja: a tér és a befogadó.

A tér, a textil és a befogadó szoros kapcsolatban állnak, egymáshoz való viszonyuk folyamatosan változó. A tér befogadhatja a textilt, de megjelenhet annak struktúrájában is. A befogadó szerepe lehet aktív és passzív, szemlélődő vagy résztvevő az alkotástól és a téri helyzettől függően. A tér és a textil felfedezésében és megértésében egyaránt több érzékszerv vesz részt, mindkét esetben igaz, hogy a személyes jelenlét nem váltható ki mással. Ahogyan egy tér valós méretei, arányai és az általa nyújtott érzetek, ugyanúgy egy textil léptéke, struktúrája, anyaga és esése sem érzékelhető képekről. Az érzékelés során kerülhet egy-egy érzékszerv előtérbe, azonban az általuk szerzett információk együttesen adnak teljes képet a térről vagy a textilről. Az információk döntő többsé-

gét vizuális úton szerezzük, amíg e mellett a tér esetében rendkívül fontos a kinetikus tapasztalás, addig a textil érzékelésében a látáson túl a tapintás játszik fontos szerepet.

Ez az érzék a mesterművemben is kiemelt helyre került, hiszen kulcsfontosságúnak tartom, ami az anyag plasztikusságán keresztül elérhetővé válik. A befogadó a tapintás lehetőségét érzékelve akaratlanul is szorosabb fizikai kontaktusba kerül az anyaggal, így az általa hordozott tartalomra is nagyobb figyelem irányulhat. Mind a kutatásom, mind pedig a mesterművem fontos kérdése, hogy hogyan lehet közelebb hozni az emberekhez a tradíciót, a motívumokat és hogyan lehet a múltbéli értékeket átültetni a 21. századba.

A textiltervezés területén belül az anyag plasztikusságában találtam egy lehetséges kapcsolódási pontot, mégpedig azt, hogy az anyag felületének megmozgatása a mintázat által mindenképpen érdekes eredményeket hozhat. Az értelmezéshez közelebb kell lépni a textilhez és átvitt értelemben a tradícióinkhoz is. A TextielLab-ban is azt tapasztaltam, hogy a látogatóknak igenis igénye van a tapintásra a digitális világban is. A technológiai fejlődést nem lehet megállítani, ebben a közegben kell válaszokat keresni és találni arra a kérdésre, hogyan hozható közelebb az emberekhez a tradíció. Az általam adott válaszon túl több további lehetséges irány is rejlik ebben a témában.

Az alkotóművészeti tevékenység felől közelítve folytatható a textilben rejlő plasztikusság lehetőségeinek feltérképezése az alapanyag és a struktúra közötti összefüggések vizsgálatán keresztül. Véleményem szerint az anyagon keresztül átértelmezhető a technika, a struktúra és az eltérő karakterű alapanyagok (természetes-mesterséges, lágy-kemény) különböző léptéket és felhasználási lehetőséget kínálhatnak. Ezt az irányt az oktatói tevékenységembe is beépíthetőnek tartom, struktúra és anyag tanulmányok végzésére irányuló feladatokon és kísérleteken keresztül.

Önálló elméleti kutatás keretében egy mintagyűjtemény keretei között folytatható a tradicionális motívumok további vizsgálata és a motívumok evolúciójának feltárása. Jelenleg a témában fellelhető szakirodalom eléggé szerteágazó. Hazai viszonylatban nem érhető el olyan átfogó kiadvány, mely összegyűjtve mutatja be a tradicionális szöttesek motívumvilágát. Egy összegző gyűjtemény hiánypótló lenne, ezért szeretném tovább kutatni ezt a témát.

Fókuszálhatunk a hagyományokon alapuló tudásra, a kézművességre és a modern technológiákra is, melyek nem zárják ki egymást. A TextielLab-ban is láthattam, hogy ezek megfelelő keretek között képesek együtt működni. Létrejöhetne egy ehhez hasonló – magyar értékeken és kultúrán alapuló – hely hazai kezdeményezésben is, melynek befogadója lehetne például az Iparművészeti Múzeum. A textilfejlesztéshez és kreatív projektek életre hívásához nagy szükség lenne egy

ilyen típusú innovációs központra, mely a régióban egyedülálló lehetne. A gyártók általában nem érdekeltek az anyagfejlesztésben, az ilyen típusú munka gyártásbeli kiesését jelent számukra, ugyanakkor a tervezők részéről megvan az igény egy olyan helyre, ahol a kreatív ötleteiket szakértők segítségével izgalmas textilekké transzformálhatják.

A múlt értékeinek kortárs technológiákra való adaptálása szintén izgalmas további irányt jelenthet. Ezt a látásmódot fontosnak tartom átadni a következő generációnak is az egyetemi tanítás keretein belül. Az oktatás szerepét a szemléletmód és tervezői gondolkodásmód kialakításában látom, hogy a hallgató képessé váljon a tradíció (tudás-, módszer-, és technikabeli) értékeit felismerni és azokat új rendszerekre és technológiákra adaptálni. A tanulási folyamatban az előképek megismerése vagy egy adott technika tudásanyagának elsajátítása éppolyan fontos, mint a korszerű programok és technológiák ismerete. A generációkon átívelő tudás és tapasztalat megfelelő felhasználásával akár aktuális problémákra is válaszokat adhatunk. Ez nem csupán alkotói hitvallás, hanem oktatói felelősség is.

EREDETISÉGI NYILATKOZAT

Alulírott Révész Eszter (szül. hely, idő: Kisvárd, 1984.04.24. anyja neve: Nagy Katalin Edit, szem. ig. szám: 3917055A), a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola Iparművészet DLA doktorjelöltje kijelentem, hogy a Textil struktúrák épített terekben. A textil és a tér viszonyának értelmezése a befogadó aspektusából. című doktori értekezésem saját művem, abban a megadott forrásokat használtam fel. Minden olyan részt, amelyet szó szerint vagy azonos tartalommal, de átfogalmazva más forrásból átvettem, egyértelműen, a forrás megadásával megjelöltem. Kijelentem továbbá, hogy a disszertációt saját szellemi alkotásomként, kizárólag a fenti egyetemhez nyújtom be.

Budapest, kelt: 2017, június 18.

ÖNÉLETRAJZ

TANULMÁNYOK

2011-2014 Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Doktori Iskola

2006-2012 Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Design menedzser MA diploma

2005-2011 Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Textiltervező művész MA diploma

MUNKA TAPASZTALAT

2014- MOME Textil tanszék – Egyetemi tanársegéd

Szövegtanyag tervezés oktatása a BA képzésben

Design szolfézs témavezetés, BA1 tervezési alapismeretek vezetése

Az egyetem reprezentálása, hallgatói tervek értékesítése a Heimtextilen Frankfurtban

2016 Eventuell – Designer

Textilkollekció tervezés és kivitelezés az Eventuell Galéria szervezésében

2015-2016 MOME Design Intézet –Kutató, témavezető, Future Traditions projekt

Nemzetközi projekt a Norvég alap finanszírozásában

Részvétel a pályázat előkészítésében

Szakmai kutatás készítése, tananyagfejlesztés

A kutatócsoport vezetése, textiles hallgatók témavezetése

2014-2015 Ponton Galéria – Projekt menedzser

Külső és belső helyszínű kiállítások szervezése, lebonyolítása- vizuális anyagok készítése, építés

Kommunikáció a résztvevőkkel, beszállítókkal, tervezőkkel és a közönséggel

Irodavezetői feladatok ellátása

2014 MOME EcoLab– Designer

Felhőgyár projekt – hogyan segíthet a design a mély szegénységben élő gyermekeknek?

Együttműködés az építészekkel, anyagbeszerzés, workshop a gyerekeknek

UNHCR projekt – alvómatrac újratervezés

A menekülttáborokban használatos, nyári alvómatrac újratervezése

A szerkezet megváltoztatásával téli és nyári használat is lehetséges

2013- Mosoly Otthon Alapítvány – Designer

Autistic Art – selyemsál kollektívák tervezése

Autizmussal élő fiatalok rajzainak adaptálása digitálisan nyomott textilre, az alkotó karakterének megőrzésével

A projekt sikere segíti az autista lakóotthonok fenntartását és fejlesztését

2011-2012 Je Suis Belle – Üzletvezető

A kollektív előállításához szükséges anyagok, kellékek beszerzése, kapcsolattartás a gyártókkal

A showroom-al kapcsolatos napi teendők ellátása

Zártkörű események szervezése a törzsközönség számára

Az eseményekhez kapcsolódó sajtószövegek írása online megjelenéshez, hírlevél kezelésé

DÍJAK, ÖSZTÖNDÍJAK

- 2013** Erasmus ösztöndíj, Rauland, Norvégia
- 2013** Gardénia első magyar lakástextil-tervezői pályázat, I. helyezés
- 2010** Köztársasági Ösztöndíj

KIÁLLÍTÁSOK

- 2017** Új Budapest Galéria, 12.madeinhungary+05 MeeD határtalan design
- 2016** Bálna, Texhibiton projekt
- 2016** Új Budapest Galéria, 11.madeinhungary+04 MeeD határtalan design
- 2014** Iparművészeti Múzeum, Formatervezési díj
- 2014** WAM DESIGN, Autistic Art divatbemutató
- 2013** FISE, Játék-tér szőnyegkiállítás
- 2013** Heimtextil, Frankfurt, Gardénia stand
- 2013** Fuga, Gardénia pályázat
- 2011** Ponton Galéria, Diploma Kiállítás

NYELVI KÉSZSÉGEK

Angol Komplex, középfokú nyelvvizsga

Német Írásbeli, középfokú nyelvvizsga

BIBLIOGRÁFIA

Adolf Hildebradt (1910): A forma problémája a képzőművészetben, Budapest, Athenaeum

Ankerl Géza (1991): Építészet és kommunikáció, Budapest, Műszaki Könyvkiadó

Anni Albers (2000): Tactile Sensibility In: Selected Writings on Design, Middletown, Wesleyan University Press

Balassa István, Ortutay Gyula (1979): Magyar néprajz, Budapest, Corvina Kiadó

Batár Attila (2005): Láthatatlan építészet, Budapest, Ab Ovo Kiadó

Becerly Gordon (2011): Textiles. The whole story. Uses, meanings, significance, London, Thames&Hudson

Edward T. Hall (1987): Rejtett dimenziók, Budapest, Háttér Kiadó

Eszter Révész (2016): Tradition as a Source of Inspiration In: Future Traditions Research Book, editor Hedvig Harmati, Budapest, MOME

Hajnóczy J. Gyula (1992): Vallum és intervallum: az építészeti tér analitikus elmélete, Budapest, Akadémia Kiadó

Heidegger, Martin (1994): A művészet és a tér, In „...költőien lakozik az ember...”: válogatott írások. Szerk.: Pongrácz Tibor, Budapest: T-TWINS Kiadó, Szeged: Pompeji Alapítvány, 211–218.

Jessica Hemmings (2012): Warp and weft. Woven Textiles in Fashion Art and Interiors, Bloomsbury, London

Landgráf Katalin, Szittner Andrea (1980): Kézi szövés, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda

Lidewij Edelkört interjú: Hagen Seidel, Michael Werner (editors): TextilWirtschaft Home issue 1_12/21016, 78-84.

Moravánszky Ákos, M. György Katalin (2007): A tér. Kritikai antológia. Építészetelmélet a 20. században, Budapest, TERC Budapest

Pogány Frigyes (1955): Belső terek művészete, Budapest, Műszaki Könyvkiadó

Tasnádi Zsuzsanna, Selmeczi Kovács Attila (2012): Régi magyar mintakincs, Budapest, Cser Kiadó és a Néprajzi Múzeum, 61-86.

V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szóttések Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 71-103.

INTERNETES FORRÁS

Charlotte Lancelot

<http://www.gan-rugs.com/en/designers/charlotte-lancelot/>

Ernesto Neto

<http://www.artgallery.nsw.gov.au/collection/works/276.2002/>

<http://themillstone.blogspot.hu/2010/10/ernesto-neto.html>

<http://www.designboom.com/art/ernesto-neto-madness-is-part-of-life/>

Gabriel Dave

<https://www.yatzer.com/plexus-pain-gabriel-dawe>

<http://gabrieldawe.com/index.html>

Janet Echelman

https://www.ted.com/talks/janet_echelman?language=hu#t-411728

<https://vimeo.com/145891997>

<https://materia.nl/article/bloom-the-smart-textile-that-responds-to-sound-textile/>

Jan Kath

http://jan-kath.de/collection/erased_heritage/

Lovászi Anett, Dúll Andrea:

Megérint a látvány. A taktilis kommunikációról. In: Jel-Kép, 2014/1. http://communicatio.hu/jelkep/2014/1/lovaszi_anett_dull_andrea.htm

Numen for use

<http://www.numen.eu/installations/tube/innsbruck/>

Michaela Schleypen

<http://www.frontrugs.com/en/collections/michaela-schleypen/hammam-deluxe-handmade-rugs/>

Moho Design

http://www.mohodesign.com/produkty/dia_aranzacja_1eng

Olli

<http://ollitt.com/techniques>

Marcel Wanders

<http://design.hu/magazin/art-design-muzeum/portre/marcel-wanders-budapesten>

TextielLab

<http://www.textiellab.nl/en/exposition/co-creation-in-the-textiellab>

<http://www.textiellab.nl/en/>

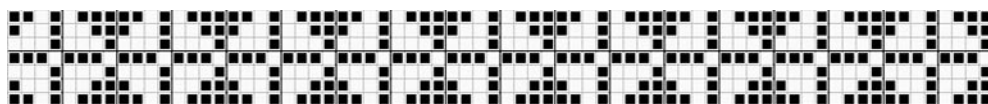
Toshiko Horiuchi Macadam

http://www.knitjapan.co.uk/features/c_zone/horiuchi/work.htm

<http://www.crochetconcupiscence.com/2012/01/playground-crochet-artist-toshiko-horiuchi-macadam/>

KÉPMELLÉKLET

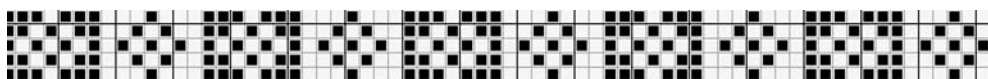
SZALAG

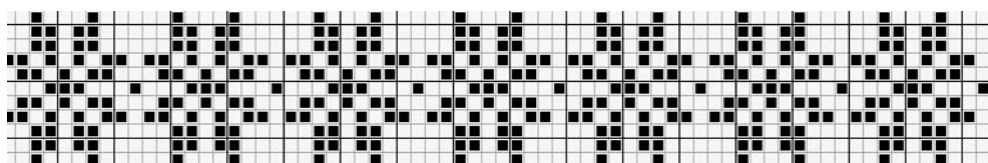
49. Szedettes szalag

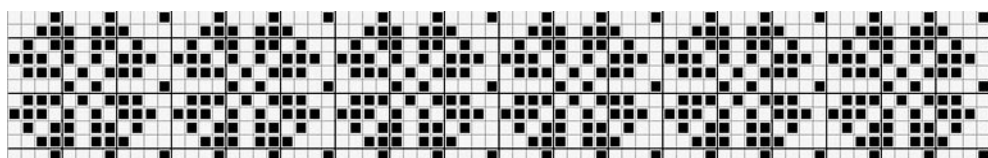
50. Szedettes szalag

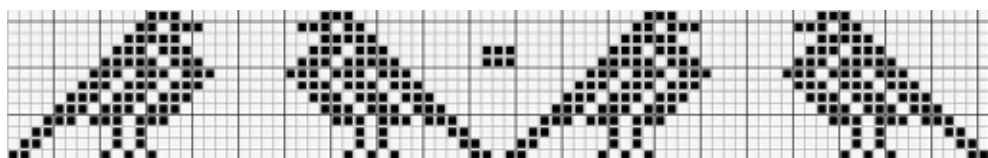
51. Szedettes szalag

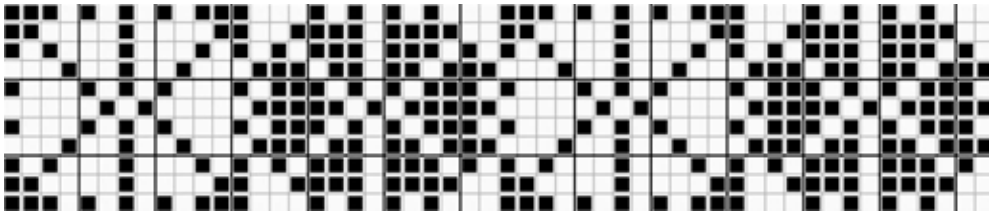
52. Szedettes szalag

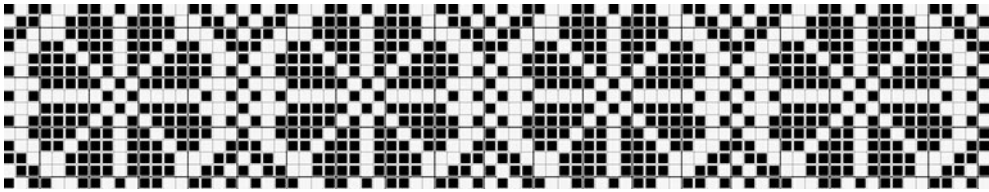
53. Szedettes szalag

54. Szedettes szalag

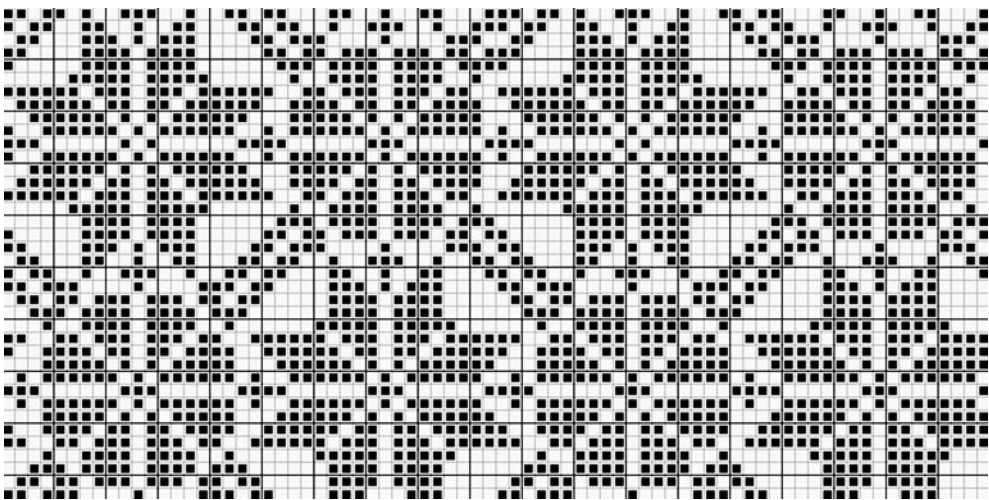

55. Szedetttes szalag

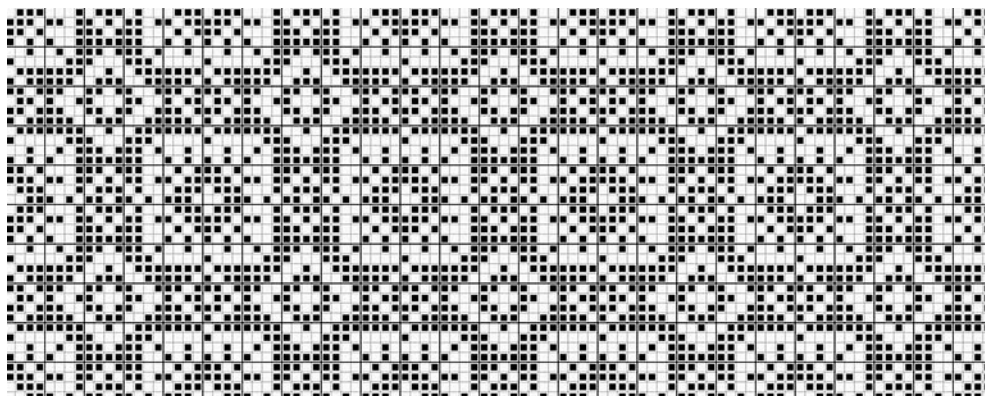

56. Szedetttes szalag

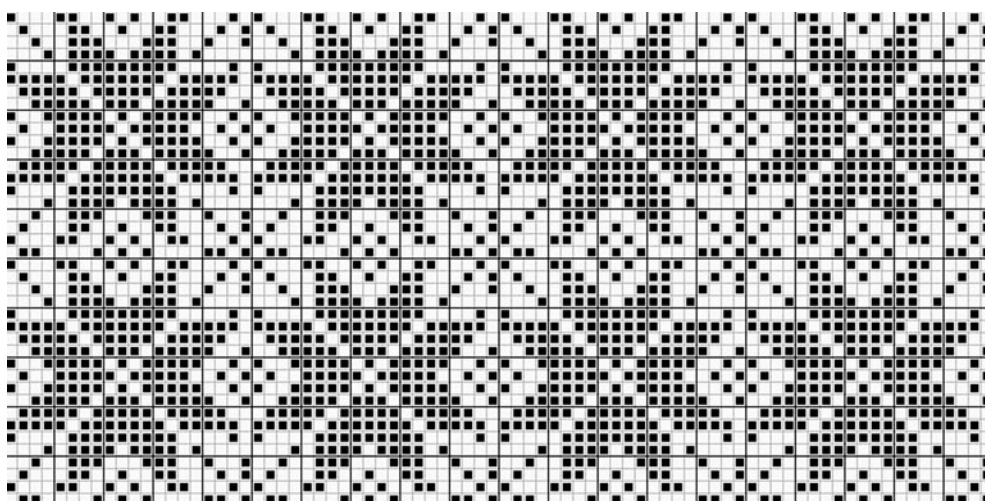
FELÜLET

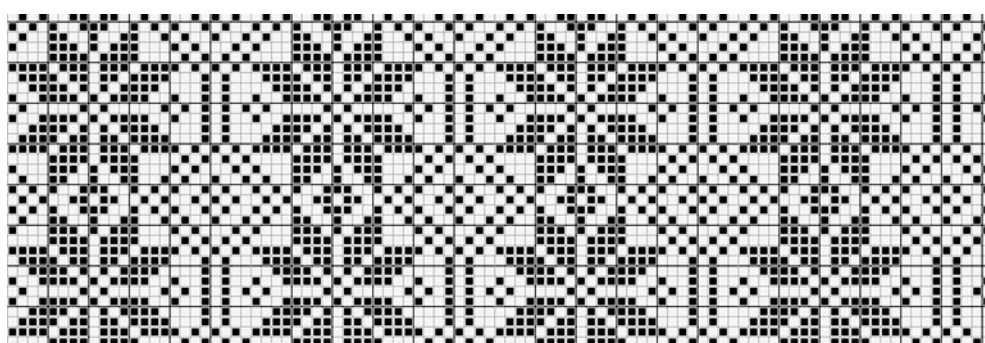
57. Szedetttes felület

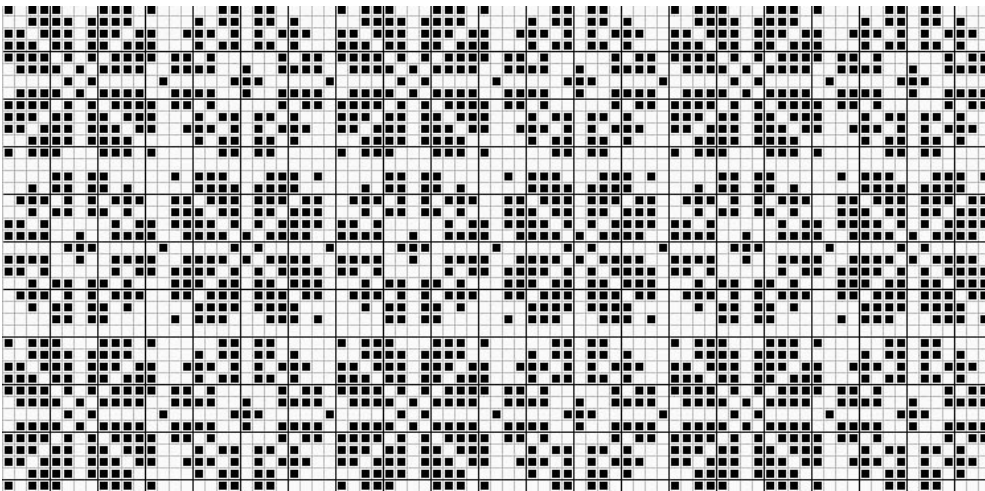
58. Szedettes felület

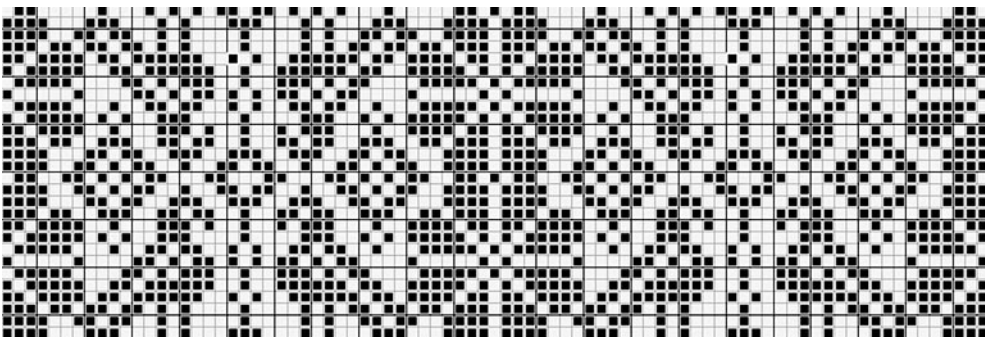
59. Szedettes felület

60. Szedettes felület

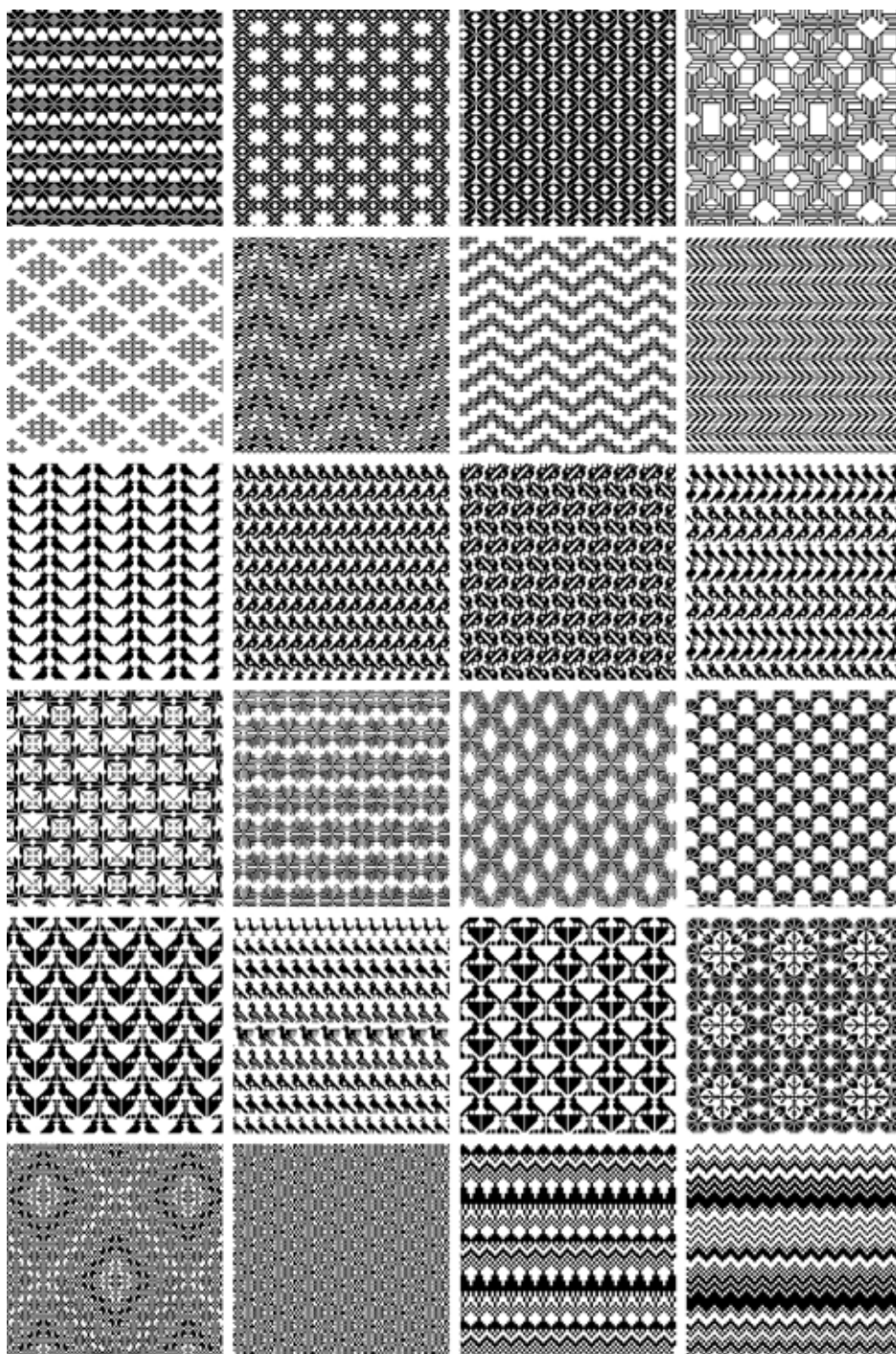

61. Szedettes felület

62. Szedettes felület

MINTA KÍSÉRLETEK

63. Újraértelmezett tradíció/mintatervek

SZÍNES KÍSÉRLETEK

64. Újraértelmezett tradíció/mintatervek

KÉPJEGYZÉK

1. Gabriel Dave: Plexus No.11, 2011

http://www.gabrieldawe.com/installation/plexus_011.html

2. Tamar Frank: Light Installation, 2006

<http://www.lightspace.org/projects.htm>

3. Janet Echelman: Sculpture "1.26", 2012

<http://www.echelman.com/project/1-26-amsterdam/>

4. Aleksandra Gaca: Architextile, Fabric FLORO, 2011

<http://www.aleksandragaca.nl/work.htm>

5. Jesse Asjes, Laura Wickesberg, Peter Yeadon: BLOOM, 2016

<https://materia.nl/article/bloom-the-smart-textile-that-responds-to-sound-textile/>

6. Toshiko Horiuchi Macadam: Rainbow Net, 2000, <http://www.crochetconcupiscence.com/2012/01/playground-crochet-artist-toshiko-horiuchi-macadam/>

7. Ernesto Neto: Torus Macro Copula, 2012,

<http://www.designboom.com/art/ernesto-neto-madness-is-part-of-life/>

8. Numen/for use: Tube Innsbruck, 2015,

<http://www.numen.eu/installations/tube/innsbruck/>

9. Studio Samira Boon: Archi Folds, 2016,

<http://samiraboon.com/2016/01/18/archi-folds/>

10. Philippa Brock: Self Fold 4, 2008,

<http://www.theweaveshed.org/447/philippa-brock-2d-3d-jacquard-woven-textiles-exhibition-montreal/>

11. Moho Design Studio: Dia folk rug, 2005, http://www.mohodesign.com/produkty/dia_aranzacja_1eng

12. Charlotte Lancelot: Canevas, 2012, Silai, 2015,

<http://www.gan-rugs.com/en/designers/charlotte-lancelot/>

-
13. Michaela Schleypen: Hammam Delux Carpet, 2015, <http://www.frontrugs.com/en/collections/michaela-schleypen/hammam-deluxe-handmade-rugs/>
 14. Jahn Kath: Erased heritage, 2015,
http://jan-kath.de/collection/erased_heritage/
 15. Olli: Otomi Embroidery, 2013,
<http://ollitt.com/techniques>
 16. Hetési szőttes, http://netfolk.blog.hu/2015/07/08/a_603
 17. A kötésrajz és a szövőszék összefüggései, Landgráf Katalin, Szittner Andrea (1980): Kézi szövés, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 138.
 18. Szedettes fajták keresztmetszeti rajzai, Landgráf Katalin, Szittner Andrea (1980): Kézi szövés, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 166.
 19. Szedettes mintalap, szakrajz és technikai rajz, Landgráf Katalin, Szittner Andrea (1980): Kézi szövés, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 167.
 20. Útmutató a szedettes szövéséhez, Landgráf Katalin, Szittner Andrea (1980): Kézi szövés, Budapest, Népművelési Propaganda Iroda, 169.
 21. Szedettes motívumok, szegfű: Fadd, 20. sz. eleje, madár: Sárpilis 19-20. sz., Néprajzi Múzeum Textilgyűjtemény
 22. Szedettes szalag, Sárpilis 19-20. sz., Néprajzi Múzeum Textilgyűjtemény
 23. Szedettes felület, Szabó Botár Erzsébet (1998): Lővétei szedettek, Csíkszereda, Hargita Megye Népi Alkotások Háza, 80.
 24. Újraértelmezett tradíció/csillag mintakollekció, saját terv
 25. Újraértelmezett tradíció/geometrikus mintakollekció, saját terv
 26. Újraértelmezett tradíció/madár mintakollekció, saját terv
 27. Újraértelmezett tradíció/virág mintakollekció, saját terv
 28. Újraértelmezett tradíció/ színes szövettervek, saját terv
 29. Csillag motívumok, V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szőttesek Hajdú-Bihar megyében, Debre-

cen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 186., 190., 193. ábra

30. Geometrikus motívumok, (kockás minták) V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szőttesek Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 136., 146. ábra, (rozmarin) Lengyel Györgyi (1987): Hevesi szőttesek és hímzések, Heves, Hevesi Népművészeti és Házipari Szövetkezet, 18. ábra

31. Madár motívumok, V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szőttesek Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 193., 318. ábra, Szentimrei Judit (1974): Szőttes és varrottas, In: Szilágysági magyar népművészet (dr. Kós Károly, Szentimrei Judit, dr. Nagy Jenő) Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 138. o.

32. Virág motívumok, (szegfű) Szentimrei Judit (1978): Szőttesek és varrottasok, In: Kis-Küküllő vidéki magyar népművészet (dr. Kós Károly, Szentimrei Judit, dr. Nagy Jenő) Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 189. o.

33. TextielLab, Tilburg, Hollandia, <http://www.textielmuseum.nl/en/page/press>

34. TextielLab, Tilburg, Hollandia, saját fotó

35. Szövés kísérlet, fotó: Tarján Gergely

36. Szövés kísérlet, fotó: Tarján Gergely

37. Szövés kísérlet, fotó: Tarján Gergely

38. Szövés kísérlet, fotó: Tarján Gergely

39. Szövés kísérlet, fotó: Tarján Gergely

40. Szövés kísérlet, fotó: Tarján Gergely

41. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció, fotó: Tarján Gergely

42. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció, fotó: Tarján Gergely

43. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció, fotó: Tarján Gergely

44. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció, fotó: Tarján Gergely

45. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció, fotó: Tarján Gergely

46. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció, fotó: Tarján Gergely

47. Újraértelmezett tradíció/ textil kollekció, fotó: Tarján Gergely

48. Újraértelmezett tradíció/ textil kollektívó, fotó: Tarján Gergely

49. Szedettes szalag, V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szóttések Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 105. ábra

50. Szedettes szalag, V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szóttések Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 106. ábra

51. Szedettes szalag, V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szóttések Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 146. ábra

52. Szedettes szalag, V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szóttések Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 188. ábra

53. Szedettes szalag, V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szóttések Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 202. ábra

54. Szedettes szalag, V. Szathmári Ibolya, Varga Gyula (1984): Szóttések Hajdú-Bihar megyében, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Tanács V. B. Művelődési Osztálya, 316. ábra

55. Szedettes szalag, Fadd 20. sz. első fele, Néprajzi Múzeum Textilgyűjtemény

56. Szedettes szalag, Decs, 19. sz. vége, Néprajzi Múzeum Textilgyűjtemény

57. Szedettes felület, Szabó Botár Erzsébet (1998): Lővétei szedettesek, Csíkszereda, Hargita Megye Népi Alkotások Háza, 54.

58. Szedettes felület, Szabó Botár Erzsébet (1998): Lővétei szedettesek, Csíkszereda, Hargita Megye Népi Alkotások Háza, 75.

59. Szedettes felület, Szabó Botár Erzsébet (1998): Lővétei szedettesek, Csíkszereda, Hargita Megye Népi Alkotások Háza, 81.

60. Szedettes felület, Decs, 19. sz. vége, Néprajzi Múzeum Textilgyűjtemény

61. Szedettes felület, Szabó Botár Erzsébet (1998): Lővétei szedettesek, Csíkszereda, Hargita Megye Népi Alkotások Háza, 83.

62. Szedettes felület, Decs, 19. sz. vége, Néprajzi Múzeum Textilgyűjtemény

63. Újraértelmezett tradíció/mintatervek, saját terv

64. Újraértelmezett tradíció/mintatervek, saját terv

